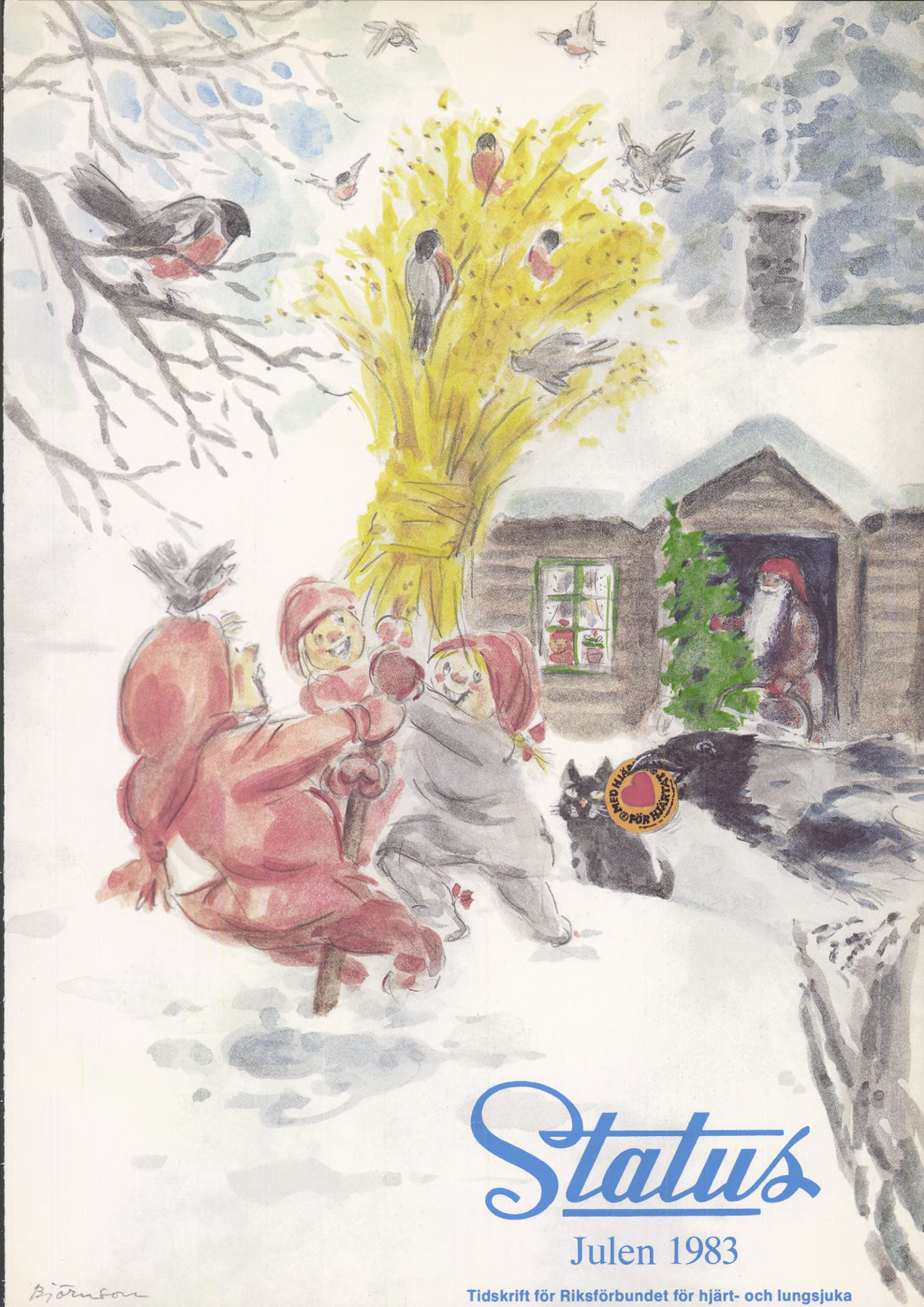


Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.





Status

Julen 1983

Björnson

Tidskrift för Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka

Status

Tidskrift för Riksförbundet
för hjärt- och lungsjuka

nr **10** 1983 årgång 46

Ansvarig utgivare: **Tord Axelsson**
Redaktör: **Mats Freij**

Förbundskansli:
Hornsbruksgatan 28, Stockholm
Postadress: Box 9090
102 72 Stockholm
Telefon 08-69 09 60
Postgiro: 90 00 11-8

Prenumerationspris:
Helår 45:–. Medlemspren. 25:–.

INNEHÅLL

- Helg på sanatoriet 3
Vardagsliv i London 6
Resa i Sverige
för 135 år sedan 8
Blixtrande vin 13
3 sagor på vers 16
Tärningsspel 18
Födelsedagsplanen 20
Paris – ett reseminne 26
Hemligheten på Trolledal 28
Julbildkryss 31



Kontrollmärke
lagligen skyddat

Tryck Fingraf AB, Södertälje

God Jul i solidaritetens tecken!

Alla längtar vi nu efter en skön avkopplande helg, tillsammans med våra nära och kära.

För många blir julen precis som de tänkt sig, för andra blir den annorlunda, utan att man visste varför.

Under julhelgen får vi kanske tid att också tänka på andra, både här hemma och i andra länder.

Den solidaritet vi ofta skänkt de fattiga länderna, måste vi nu utsträcka till vårt eget samhälle.

Nästa år kommer alla medlemmar att få Status – tio gånger om året – det blir en, förhoppningsvis, lång rad med artiklar som kan öka medvetenheten om handikappets villkor i ett modernt samhälle.

Tord Axelsson

Ur innehållet

Julnumret av STATUS tar läsaren med till många olika delar av världen – temat är alltså resor.

Vi börjar för 135 år sedan och följer Hans Christian Andersen på hans resa genom Sverige. Erik Ransemar ger oss sin bild av London, Gustav Englund berättar om sitt Paris.

Dessutom återfinns en novell från Australien – håll till godo!

Sven O. Bergkvist bidrar med en novell om hur det var förr i tiden, när många människor fick tillbringa långa tider på sanatorier.

Strövtåg i London kallar Erik Ransemar och Sven Björnson ett uppslag i det här julnumret. Tillsammans har de gjort sina iakttagelser av engelskt gatuliv.

Familjesidan. Som vanligt har vi ett spel för hela familjen. Det ger möjlighet till gemensam förströelse när julmaten ätits.

Författaren Jan-Erik Wahlén bidrar med en novell som riktar sig till de lite yngre läsarna: det handlar om spöken!

Konstnären Sven Björnson svarar för omslag, teckningar och utformning.

HELG PÅ SANATORIET OCH LÄNGRE TÖMMAR

av Sven O Bergkvist

Det var inte mycket som kunde störa den hårda sanatorierutinen: allt var väl inrutat med temp, medicin, mat, Tysta muren och "liggande å hall" innefattande frisk luft enligt ordination. Var man uppegångare gjorde man sina promenader i överenskommelse med förmåga: var man vid hygglig vigör kunde de bli ganska långa efter slingrande och väl avpassade stigar, men var man skraltig och kanske "nybenad" fick man kanske nöja sig med en sväng runt sanatoriet. Hade man sängen, som det hette, var man hänvisad till salens rutiner, avbrutna av rullande utflykter till behandlingsrum, röntgen och läkarmottagning.

Dagen var strikt inrutad och det skulle alltså mycket till för att rytmen skulle brytas.

Men vid storhelgerna var det lite annorlunda och då kanske särskilt under julen – då "fick man längre tömmar", som en "sotarkompis" brukade uttrycka det. Då var det inte fullt så noga med reglerna. Då kunde man ta sej vissa friheter både på det ena och det andra viset.

Åtskilligt av det som i största allmänhet hörde julen till, det fanns också på sanatoriet – lite extra förplägnad, pynt och sånger och dans kring granen för dem som nu orkade. Lite speciell gemenskap mellan patienterna och även mellan "sotarna" och personalen. Den annars så allvarlige och stränge överläkaren kunde också släppa loss och "se genom fingrarna" när någon smög sej till en hut eller kanske gjorde ett besök hos "klövret" på Kvinnliga eller träffade någon av motsatt kön på någon förbjuden plats.

Sådant kunde man få "respass"

för i vanliga fall. Något som kunde innebära en oviss och förtvivlad situation där ute i världen. Kanske hade man inte ens bostad. Och köerna till nästa sanatorium kunde vara både långa och besvärliga. Att bli för tidigt utskriven kunde innebära katastrof. Man blev helt utlämnad till ovisshet och godtycke.

Men vid storhelgerna var det alltså inte lika hårdhänta reglementen som annars. Eller det tolkades mänskligare och annorlunda. Det var ju till exempel jul bara en gång om året. Ett uttryck som vi inte nog kunde upprepa som försvar för eventuella av- eller snedsteg från det vanliga. Vi hade fått längre tömmar. Som kompiserna brukade säga...

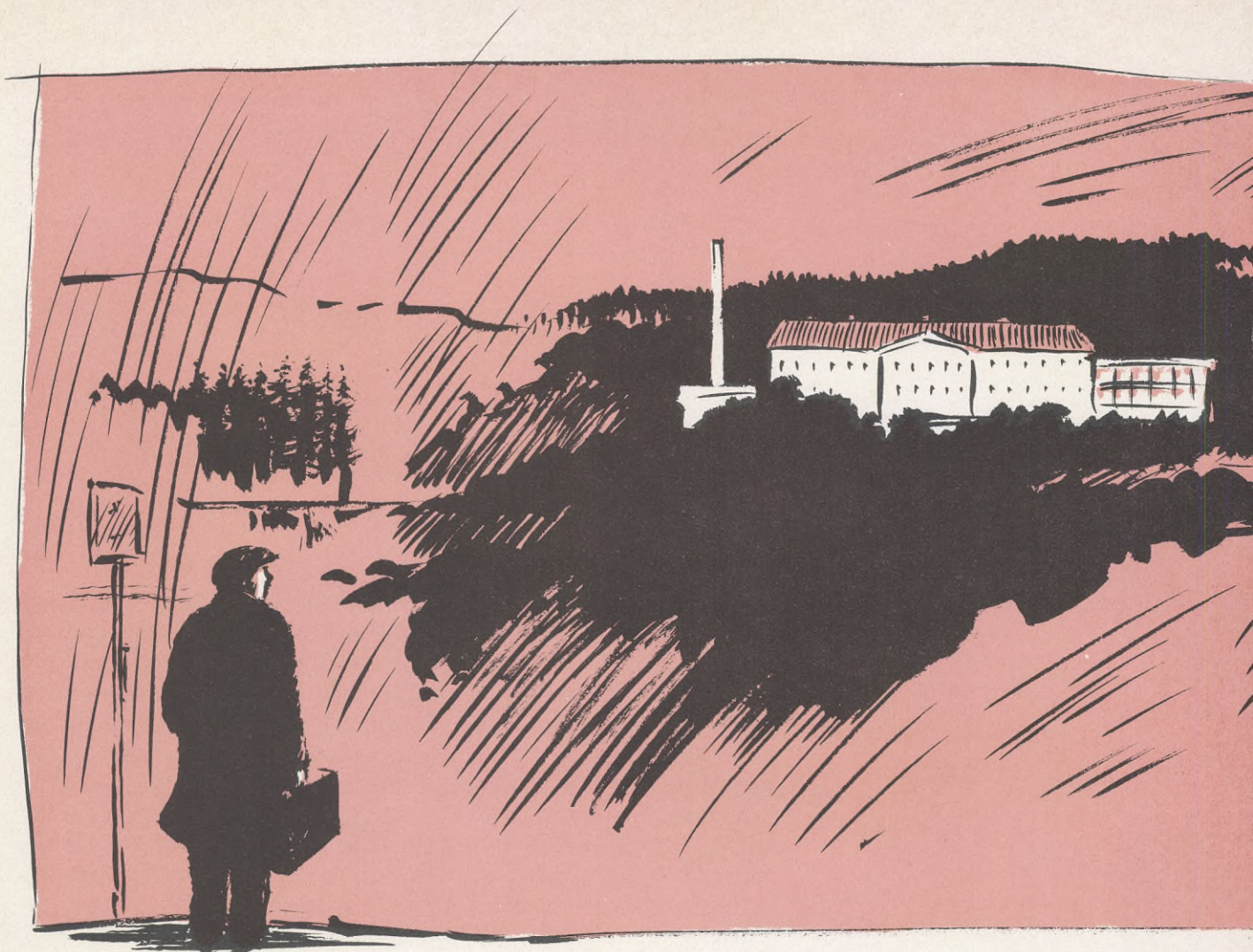
Och nästa jul är ni hemma, förklarade överläkaren i sitt tal.

Men naturligtvis talade han ofta mot bättre vetande när han sa så... Och det visste han bäst själv.

Men annars var det alltså vardag och en alldeles speciell sådan – som nu är glömd. Knappast någon

tänker i dag på att tuberkulosen bara för några decennier sedan var vår stora folksjukdom. Numera har vi andra sjukdomar och problem att dras med. Detta med sanatorier och lungsotarliv är något i stort sett förgånget och passé – och det är naturligtvis bra. Men kanske finns det ändå anledning att minnas denna period och erinra om den.

Där låg de, avskilda i skog och på höjder, dessa vita, hemlighetsfulla slott. Eller fattigslott som de brukade kallas, för ofta var det ju fattigt folk som befolkade dem. Det gick en "kungsled" mellan skogskojan och sanatoriet, skrev en gång författaren Otto Karl-Oskarsson som själv var en resenär mellan de två världarna – skogens värld och sanatoriets. Karl-Oskarsson har för övrigt skrivit en av våra bästa sanatorieskildringar. *Kall blåst över Oxnäset* heter den. Tyvärr är den allt för förbisedd i den nya tidens litterära vindar. Som ju växlar som allt annat här i världen. Vem läser sanatorieromaner numera?



Men för den som vill veta hur det var är romanen viktig. Det var för övrigt ingen tillfällighet att just skogsarbetarna var trogna sanatoriepatienter. Livet var hårt på skogsskiftena och i kojor – ett förhållande som ju också den genuine berättaren och "sotaren" Birger Vikström har speglat i flera av sina böcker.

Ofta kantades vägen mellan skogen och sanatoriet av bloddropp i snödrivorna.

Hur upplevde jag själv sanatorielivet under mitt tioåriga turnerande? Jag "debuterade" på Mohed utanför Söderhamn 1943. Sanatoriet är borta nu som praktiskt taget alla andra sanatorier i landet, i varje fall i ursprunglig mening.

Jag återvänder till platsen men kan inte orientera mej. Var låg busshållplatsen, dit jag vilsen anlände med sliten, ärvd resväska? Var låg huvudbyggnaden med storsalar och läkarmottagning och det ena med det andra? Och barnsanatoriet med de bleka, hostande barfotaungarna? Var låg ligghallarna

där vi läppjade frisk luft? Och det där speciella fiket som vi, när vi var uppegångare, nalkades med viss tvekan och där vi inte var speciellt välkomna, för det fanns ju något som hette smittorisk på den tiden, och den var djupt rotad...

Nej, jag återfinner ingenting. Men genom minnesbilder kan jag återuppleva den annorlunda verkligheten. Det var en underlig upplevelse att med brukslukt och skogskåda i kläderna hamna i det vita fattigslottet. Med dess renskurade golv och fräna medicindoft. Och med dess sköterskor och biträden som passerade i korridorerna i vita, välpressade dräkter. Och där gick den mäktige, allvarlige Doktorn som ju hade ens liv i sina händer...

Det första omtumlande jag råkade ut för var emellertid sanatoriehurn. För visst fanns det en sådan! Och ibland kunde den vara lite väl cynisk. Det hände att någon garvad patient klädde ut sej till läkare när någon nykomling anlant. Minns hur han kom in där på salen med undersökningsmaterial och äkta vit

mundering...

Det blev en noggrann "undersökning" och medpatienterna på salen höll god min.

Och till slut kom beskedet:

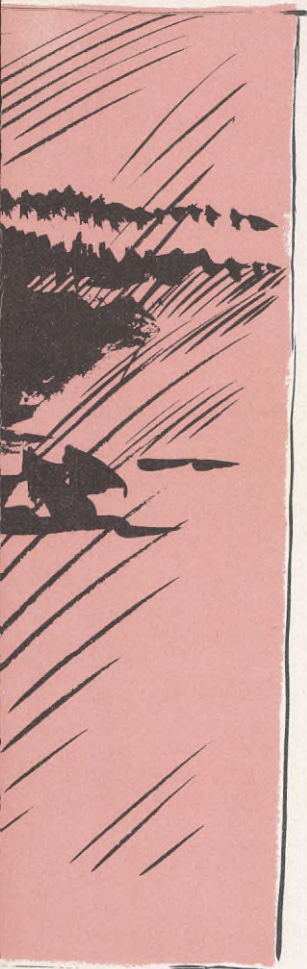
– Det här var illa. Mycket, mycket illa. Kanske klarar ni er veckan ut. Men oj oj oj!

Och därmed avlägsnade sej "läkaren" – för att snart återvända som en helt vanlig patient. Och skrattet i salen bröt loss, och man kunde ju inte just annat än själv skratta med. Det var muntert i salen.

– Jaså, han gick på det. Också han gick på det som så många andra tidigare.

Ett annat exempel:

En gång i veckan skulle vi vägas. Hade man lyckats äta bra av fattigkost kunde man få veckans sk grötmedalj och den var alltid eftertraktad. Minns killen som vann genom att stoppa stenar i pyjamasfickorna. Egentligen hade han gått ner i vikt och var i ett ganska eländigt tillstånd. Men han "vann" och vi gladdes med "segraren". Minns å



Björnsön

nom och dra nytta av sina vistelser. Där hade vi den dödsdömde som per korrespondens lärde sej de svåra språken. Där har vi arbetarpojken-cirkusatleten som fick alla sina stora drömmar om en stor karriär fördärvade. Men det var han, just han, som byggde upp sanatoriebiblioteket till mångas glädje och lärdom, utan någon hjälp av kulturella och andra myndigheter. På sitt sätt medverkade han till att göra sanatoriet till ett fattiguniversitet.

Ofta fick vi ta saker och ting i egna händer: de som borde och egentligen skulle ställa upp för oss gjorde det sällan och ofta i så fall halvhjärtat. Vi tillhörde ju dem som man knappast förväntade sej särskilt mycket av. Vår framtid betraktades som högst tveksam. Men genom att skapa patientföreningar gjorde vi nytta och vi skolade oss i demokrati. Vi blev en part att räkna med. Vi lärde oss mötesteknik, att skriva protokoll och utforma inlagor. Och vi skaffade oss och lärde oss sköta egen radioanläggning.

Åtskilliga av oss började svåra,

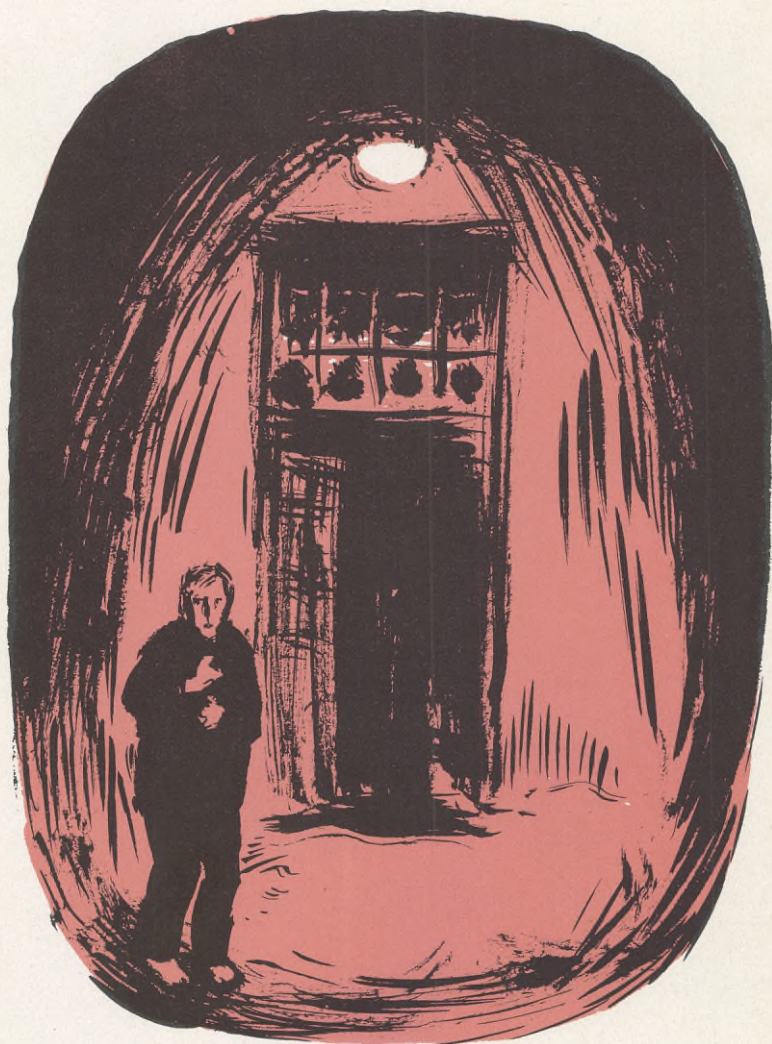
stapplande steg på den litterära och konstnärliga banan. Många har skrivit om sanatorier och sanatoriemiljö: Jan Fridegård, Josef Kjellgren, Birger Vikström, Otto Karl-Oskarsson, Erik Ransemar, Sune Öhrberg – nej, listan skulle bli för lång... Och bildkonstnärerna var otaliga. Österåsen utanför Sollefteå var i dessa hänseenden, med överläkaren Helge Dahlstedt som inspiratör, en god bildningsanstalt för många.

Därför skulle det vara befogat med en belysning av sanatorievärlden som bildningscentra. Det var verkligen inte oviktigt vad där skedde. Innan PAS och de andra medicinerna, och ett bättre socialt tillstånd i landet, gjorde sanatorierna praktiskt taget överflödiga. Sanatorierna är inget att sörja, men de är väl värda att minnas. Där fick många en fristad i en svår tid. Nog kunde det vara hårda bud och reglementen och rutinerna passade väl inte för alla. Men som inledningsvis konstaterades. Var det storhelg så fick vi längre tömmar...

andra sidan flickan som inte vågade gå och väga sej. Hon visste att hon hade gått ner ytterligare under veckan och ville inte ha bekräftelse på hur illa det var. Plötsligt var hon – eller någon annan – borta. När det var nysnö kunde vi om mornarna se färskas hjulspår till Tredje och Sista Hallen...

Visst var det ett hårt liv på de gamla sanatorierna – man ska verkligen inte idealisera. Men för många vilsna själar blev sanatoriet ett andra hem – eller kanske det i egentlig mening första. Särskilt gällde det långliggare som vistades på sanatoriet år efter år. Åtskilliga av dem var rädda för världen utanför. Minns kamraten som skulle skrivas ut men som varken hade jobb eller bostad som väntade. Han smög ut i snön under natten, barfota, för att skaffa sej en präktig förkylning och feber – så att han skulle få stanna kvar ännu en tid...

Nog fanns på de gamla sanatorierna trista och tragiska öden. Men många lyckades kämpa sej ige-



Vardagsliv



”The metropol is so vast, its interests are so many and so intricate, that it may be doubted whether any man can truthfully say that he ’knows London’.”

Så står det i en guidebok troligen från år 1921, tryckår saknas nämligen i boken, som heter så vackert som ”A Pictorial and Descriptive Guide to London”.

Nej, försök inte känna London. Nöj dig med att gå direkt ut på gatan. Känn atmosfären, se på människorna, husen, trafiken. Kom dit en vardag när London är i arbete och rörelse.

Det är vardagens London så som den ser ut direkt från gatan när man vandrar runt nästan på måfå som tecknaren och jag gjort.

Här står de, de manliga symbolerna för London, inte arrangerade utan ritade direkt på gatan. Slumpen förde dem samman eller också finns det tillräckligt många av dem ännu. Här är de, Bobbyn – eller det som är kvar av den gamla romantiserade engelske gentlemannen med sin pipa och sin nonchalanta rock som liknar en trench-coat.

Det är bara regnet och dimman som fattas. Men den här dagen sken solen. Jag vet inte hur det skall tolkas.



Det är kanske djärvt att kalla det här monumentet vid Orme Square i Kensington för Londons fulaste monument, när man bara varit i London som turist, även om det nu har varit flerfaldiga gånger.

Men jag har svårt att tänka mig att det kan finnas så många som kan konkurrera med detta stolta exemplar vid Orme Square i Kensington.

Gator i gamla storstäder har alltid sina öden. Även deras namn har sina säregna historier. Sloane Street i Knightsbridge nära Hyde Park har sitt namn efter Sir Hans Sloane, död år 1753.

Hans namn är förknippat med The British Museum. Muséets födelseår är detsamma som Sir Hans Sloanes' dödsår. Det var hans bibliotek och samlingar som blev grunden för det stora brittiska muséet. År 1759 öppnades muséet för allmänheten.

i London

Text ERIK RANSEMAR Teckningar SVEN BJÖRNSON

Telefonhytten lyser brådskande samtal på långt håll. Den är röd, härligt röd som de gamla brandbilarna hemma i Sverige. Den är röd, lika djupt röd som de trubbnosiga dubbeläckarna och postens brevlådor. Det lyser rött om den offentliga sektorn i London.



Enligt alla tillgängliga guider över London finns det bara två ungerska restauranger i hela London. Mignon ligger i hörnet av Bayswater Road och Queensway, en restaurang som ser liten och obetydlig ut och där borden står tätt som ett sillstim när sillen går till i Nordsjön.

Men maten är utmärkt, inte minst deras soppor, starka så att man tappar andan ett tag, men utan biverkningar även för en känslig mage. Trots trångboddheten har man plats för en ungersk zigenarorkester.

Plötsligt spelar man upp några melodier av Evert Taube. "Especially for You, Sir", säger hovmästaren till tecknaren och mig. Vi kvitterar artigheten med att höja våra glas.



På väg in till City en vardagsmorgon, det centrala område dit nästan alla skall men ingen kommer ifrån. Låter det paradoxalt? Det är det också.

Det sägs att det endast bor cirka 4000 människor i City, detta cirka 2 1/2 kvadratkilometer stora område. Hur många som arbetar där, handlar där och som turistar där varje dag, har jag inte hittat några uppgifter om.

Du kan ju själv ställa dig en förmiddag vid 11-tiden på trappan till Royal Exchange och försöka räkna dem.



RESA I SVERIGE

för 135 år sedan

Den danske författaren *Hans Christian Andersen* (1805–1875) besökte vårt land år 1849. Resan varade i tre månader. Från Köpenhamn gick den via Göteborg kallades till Stockholm. Därefter företog han ett besök i Uppsala och gjorde en tur i Dalarna. Han studerade flera av våra förnämsta industriorter och här nedan skall i korthet redogöras för några av hans intryck efter hans egen skildring, som utkom från trycket 1851.



Hans Christian Andersen.

● En plats som gästades var Motala, där den mekaniska verkstaden, anlagd år 1822, särskilt intresserade den danske resenären. Här blev han mäktigt imponerad av de stora maskinerna, som gjorde ett skrämmande intryck på honom. ”Vi gingo omkring i Motala stora verkstad. Det, som pickar i uret, bultar här med väldiga hammarslag. Se huru de glödgade jernstängerna pressas till långa jernstänger. Se huru saxen klipper i tunga metallplåtarna, klipper så ledigt och mjukt, som vore det papper: hör, huru han hamrar, gnistorna flyga från städet! Se, huru han knäcker de tjocka jernstängerna, knäcker efter längdmått; det går lätt, som vore det en lackstång som brötes. Framför dina fötter rassla de långa jernstyckena, jernplåtar hyflas i spånor; framför dig vända sig de stora hjulen och ute på gården ligg stora stora upp och nedvända pannor till ångbåtar och jernvagnar.”

Från Stockholm beger sig H. C. Andersen med ångbåt till Uppsala.



Parti av gamla järnvägen vid Söder sluss i Stockholm. Tuschlavering av A. C. Wetterling. Från 1300-talet måste allt järn som såldes i Stockholm, vägas och kontrolleras vid stadens järnvåg. – På teckningen synas järnbärare i arbete att bära jernstänger på axeln, som var försedd med en läderdyna.



Lugnås kvarnstensbrott i Västergötland på 1860-talet. Arbetet i detta stenbrott var förr en allmogenäring och sysselsatte 100-tals personer vid 1800-talets mitt. – På bilden, tecknad av en okänd hand, försiggår stembrytningen i bakgrunden. Förgrunden upptages av transport av en stor kvarnsten, lastad på en flakvagn, som drages av ett sexspann med fyra hästar och två oxar.

Färden måtte ha gått ovanligt raskt, ty han skriver: "Vi flyga förbi, och nu äro vi i Fyrisån. Det glimmar af bajonetter på branten mellan träden: Uppsalastudenterna ligga i läger och öfva sig i vapen. Ån gör en bugt, och högslätten utbreder sig: vi se Gamla Upsala högar, vi se staden Upsala med sin kyrka, hvilken likt Notre-Dame lyfter stenarmarna mot himlen; universitetsbyggnaden visar sig liknande utanpå till hälften ett slott till hälften en kasern, och högt på den gräsbeklädda kullen står det gamla, rödmålade slottet med sina torn."

Orsa slipstensbrott i Dalarna. Oljemålning omkring 1860 av J. W. Wallander. – Sedan århundraden har allmogen i Dalarna tillverkat slipstenar. Målningen visar arbetet i stenbrottet vid 1800-talets mitt. Några maskinella hjälpmedel för att underlätta det tunga stembrytningsarbetet finnas här ännu icke, utan stenens transport äger rum på en tvåhjulig vagn dragen av fyra karlar.



Nästa mål var Sala silvergruva som H. C. Andersen skildrar sålunda: "Sala silfvergruvor äro de största, djupaste och äldsta i Sverige: de sträcka sig till hundrasjuttio famnars djup, alltså nästan till ett lika djup som Östersjön."

Sala låg "i en dæld, uti en flack och föga angenäm nejd, det är en plats utan all fysionomi. Staden bestod af en lång gata, ett torg samt ett par gränder". Den enda levande varelse H.C. Andersen ser är en bodbetjänt i en kryddbod. "Det var derföre en glädje att ändtligen vid en krambod, der det i fönstret hängde ett knappålsbref, en halsduk och två thépannor, få se en menniska, en ensam, stillastående bodbetjent, som lade sig öfver disken ut emot den öppna dörren, och tittade ut. Säkert skref han på aftonen i sin dagbok, ifall han förde någon sådan: i dag for här en resande genom staden, vår Herre kände honom, men inte jag." Husens smaklösa yttre gör inte heller något gästvänligt intryck på den danske rese- nären.

Falun gästades även av den celebre författaren. "Vi såg framför



Sala silvergruva på 1870-talet. – Samtida träsnitt efter teckning av Henrik Reuter Dahl.

Nedfart i gruva på en tunna. – Litografi från 1830-talet.





Olycksfall i Falu gruva 1858. Vid ett ras har en gruvarbetare begravts bland malmstyckena. Till hans hjälp skyndar en gruvstigare med bloss i handen. Oljemålning av J. W. Wallander. – Tillhör Nordiska Museet.

oss en stad, insvept i tjock rök, liksom de engelska fabriksstäderna, men här var röken grönaktig. Föga växtlighet vid vägkanterna och stora slagghögar samt en stark svafvel-lukt. Allt verkade gråsvart och förbränt.”

Koppargruvan studerades och ”Stora Stöten” gjorde ett imponerande intryck på honom. ”Och vi stodo framför ett ofantligt svalg, Stora Stöten kalladt; detta var fordom deladt i tre delar; men störta-de en vacker dag tillsammans; nu ser den ofantliga sänkning ut

Arbetsorten ”Falktrappan” på 210 meters djup i Falu gruva. – Oljemålning av Pehr Hilleström 1781.



som en enda stor dal; de många öppningarna till schakterna der neruti likna sedda uppifrån, jord-svalans svarta hål till sitt näste i den sluttande lerjorden. Några fremmande personer i bergsmansdrägt framkommo med sina ledsagare på grufvans botten, hvar och en försedd med en brinnande furufackla, men försvunno åter i ett af de svarta hålen.”

Om gruvarbetarna, som kom upp ur jordens inandömen, skriver han: ”Kommo några af arbetsfolket, från den svindlande afgrunden, från smala djupa brunnar; de stodo i sina träskor, två och två, på brädden af tunnan, hvilken upphissades, hängande i starka jernkedjor. Sjungande och svängande åt alla sidor hissades de raskt uppåt.”

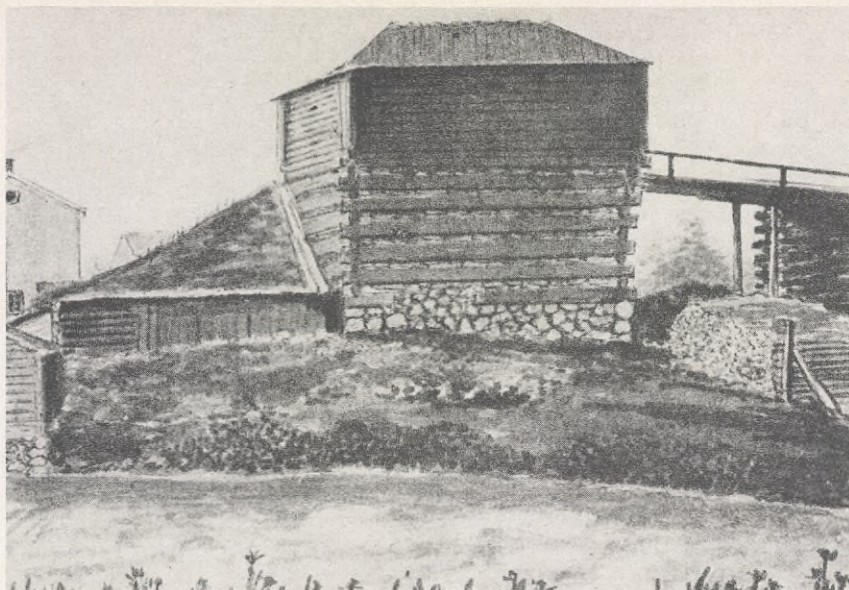
H. C. Andersen fattar själv mod och beger sig ned i gruvan på en stega med ett ”machineri bestående af två mitt emot hvarandra ställda stegar af jern, som vixelvis röra sig upp och ner . . .”

Dannemora gruvor i Uppland får också ett besök och även här far han ned i gruvan, denna gång i en tunna. ”Tunnan sjönk långsamt sväfvande genom luften, men jag kände farten, kände den genom mäg och ben, genom alla nerver. Tunnan nådde marken, eller rättare snön, den smutstrampade eviga snön, till hvilken ingen solstråle hinner, och som ingen sommarvärme ofvanifrån smälter.

Det hördes ett dån inifrån den mörka, gapande hålan: en tjock rök vältrade sig ut i friska luften. Jag inträdde i de svarta hålorna; det tycktes knaka öfver mig; – elden brann, sprängskotten dånade, vatten droppade ner i ångform, hammarslagen ljödo, – och åter steg jag i tunnan, som lyftes i vädret.”

Övre bilden visar:
Kärvingeborns masugn i Västmanland enligt en målning från år 1844.

Th Nordmarks järngruvor nära Filipstad i Värmland. Gravyr av J. F. Martin år 1800.





BLIXTRANDE VIN

C-J CHARPENTIER är författare med ett långt förflutet i Asien, varifrån han ofta hämtar sina motiv. Hans senaste bok heter "Frihetens enklav" (1983).

Jag såg henne en eftermiddag i en bod mellan Draktemplet och Ason Tole-gatan i Kathmandu, och hon låg där litet främmande och ensam mellan torn av Tuborgburkar och rader av mörkbrun lokalt framställd Khukrirom i fickvänligt platta flaskor för de turistsvärmar som inte ville röka hampa. Hon var vacker bara att se på, och hon såg ut som en gammaldags parfymflaska av reliefdekorerat pressglas, en dåtida toiletboardsassecoir signerad av Lalique. Etiketten förde tanken till ädla franska druvsafter och innehållet glänste i mättat gyllengult. Hon var en utmaning för öga och smaknerver och det var som om hon längtade efter att befrias från sitt vulgära sällskap av dansk plåt och grönaktigt, litet grovt plunt-

glas. *Pineapple wine* stod det på etiketten med raka bokstäver i ett vitt fält med en sparsmakat enkel estetik som balanserade harmoniskt mot flaskans dekorknottriga kropp.

Pineapple wine. Det lät mycket gott, precis lagom i ett tropiskt klimat, där Khukrirom var på tok för starkt och flygimporterad pilsner alldeles för dyrt.

– I solnedgången skall jag njuta *pineapple wine*, tänkte jag och köpte flaskan för en handfull rupier.

Handlaren nickade och log, förde händerna mot ansiktet till hälsning och log igen. Han tillhörde newar-folket, dalens aristokrati av köpmän och hantverkare, klädd som alla andra i spagettismala bom-

ullsbyxor och båtmössor och med offerceremoniernas kletiga *tikka* av rödfärgade risgryn i pannan. Jag hade sett honom flera gånger tidigare i Draktemplet, sett honom men aldrig varit i hans affär. Mest därför att vare sig klimat eller plånbok var förenliga med det sortiment han saluförde. Idag skulle jag göra ett undantag. Den gyllengula i fönstret hade övertalat mig.

– *Very good, very good*, sa handlaren och smekte henne som vore hon ett levande väsen. Sen virades hon prosaiskt in i ett avrivet blad ur tidningen *Rising Nepal*.

Jag gick med henne nästan i triumf genom de trånga gatorna, förbi tempel och pagoder, tyghandlare och cigarrettförsäljerskor till mitt hus vid den bullriga Indrachowk-gatan, som är Kathmandus gamla kommersiella hjärta. Fuktvärmen fick trycksvärtan att smeta av sig mot den hand som höll henne och i greppet kunde jag nästan tyda spegelvända rubriker.

Ett glas gult vin lyftat mot Himalaya, gud vilken njutning som väntade!

Jag bodde i ett stort rum med svalgång av trä ut mot Indrachowk. Rummet låg på tredje våningen och var kväll brukade jag dra korgstolen ut mot sivalen, vråka upp alla fönsterluckorna och tända en geila, cigaretten med noshörningen på paketet, och se solen försvinna i de snöhöljda topparna bakom sidenhandlarens hus. Men det var ofta moln och dimma och då gick inte bergen att se. Blicken tilläts sjunka mot gatan där människor skyndade till efter dagens slut, där knottiga sherpas kämpade under vedlass större än de själva, och där småpojkar salubjöd offerblommor och små puddingar från väldiga träbrickor. Ibland vek dock moln och dimma, och det var en stor syn de dagar man verkligen kunde se bergen, värdiga och tysta, bländande vita med solen spelande i luftrummet mellan brölig gatukommers och majestätisk oändlighet, avlägsen men alltid närvarande. För det mesta brukade jag dricka ett par glas té eller en mugg med chang, det milda mjölkvita tibetanska ölet, vid dessa tidiga kvällsutsikter, innan jag gick ner till Tashis värds-hus, där man serverade thupka bestående av lätt kokta grönsaker i färbuljong. Ikväll skulle jag där-
emot dricka gult vin och tanken på omväxlingen i dieten gjorde mig nästan sprallig.

Huset var som nepalska stadsbyggnader, som hundratals andra hus i dalen med vitslammade lerväggar och ett innanmäte av trä. Det var hus utan ålder, hus som tycktes alltid ha funnits och vore det inte för virrvarret av elektriska ledningar och enstaka glödlampor kunde det lika gärna ha varit femtonhundratals, fyra-fem våningar högt och prytt med snidat trä, där kopulerande smågudar och demoner fyllde pelarna i gatuplanets butikrad. Det var ett sympatiskt hus och det kryllade av människor. Doften av mat och latrin låg tung i trappan, rökelsen gjorde fåfånga försök att hålla urinlukten stången och det frasade av siden när handelsmännens fruar segade sig upp för det branta trävirket. Det var ett hus fullt med liv och fullt med ljud. Känslan av ensamhet fanns aldrig. Det var hela tiden som att leva *mitt i*.

I rummet som jag hyrt av en medicinhandlare som hette Mr Niwas och som helat iden försökte förmå mig att importera den ayurvediska farmakopén till Sverige – det stod ju doktor gud bevars i passet – fanns en jättesäng med snidade stolpar, ett halvt dussin ödlor, ett primitivt kök som jag byggt själv och som skulle fått varje väster-

ländsk elektriker att dö av spänning och en uppsättning udda möbler av brunt trä: skrivbord, stol och kommod. Från hallen utanför hörde jag ständigt det springande skrapet från stora rättor men till mig kom blott deras ljud. Jag mötte dem ibland i korridoren och trappan. Men till mitt rum vågade dom sig inte. I början hade jag klagat över rättorna och bett Niwas att "göra något åt saken" men han hade bara ryckt på axlarna och svarat att de var levande varelser.

– Man dödar inte, sa Mr Niwas och med det skulle jag nöja mig.

Efter ett tag lärde jag mig att stå ut. Och bakom en plåtdörr, slutligen, fanns hålet i golvet och ett tvättställ av porslin. Kylskåp hade jag inget.

Åter i rummet tittade jag på flaskan, balanserade den i handflatan så att det kluckade litet och la den sen varsamt i tvättstället under rinnande kallvattenkran.

Om vita viner skall drickas svalt så måste detsamma gälla även för gula, resonerade jag. Sen jobbade jag ett par timmar, skrev rent anteckningar, kokade té och läste.

Så började solen sin nedgång och det syntes på luften att det skulle bli en sån där klar kväll då man kunde se bergen. Jag sköljde





svetten av min kropp, strök lusmedel på fötterna eftersom jag alltid gick kippskodd, klädde mig i sarong, sandaler och khakiskjorta, öppnade de snickarglädjiga fönsterluckorna och dörrarna mot Indrachowk och solnedgången, och sköt fram korgstolen. Nere från gatan vinkade cigarrettanten åt mig; hon hade tre varor i sin vagn: fuktiga geila-cigarretter, tändstickor och fruktsmaksatt marmelad, icke olik den Fazer säljer i Skandinavien. Jag brukade köpa alla tre sakerna av henne och varje kväll vinkade hon åt mig när jag slog upp mot gatan. Det hade blivit ritual under de månader jag bott vid Indrachowk. Sen hämtade jag flaskan som blivit angenämt sval, korkade upp och fyllde ett glas till randen, beredd att njuta av det korta ögonblick då dagen gick mot sitt slut, innan det hastigt fallande tropikmörkret omslutit allt, njuta av det lilla mellanspelet mellan ljus och mörker som föregick fotogenlyk-

tor, stearinljus och härsket fräsande oljelampor.

Jag gick ut på svalgången, lutade mig mot balustraden och höjde glaset. Framför mig tornade det väldiga Himalaya upp sina vita sidor, solstrålarna gnistrade i snön under en blekblå himmel och till och med ljuden från gatan avtog i andakt inför storheten, inför det bländande sceneri som utspelades vid dalens slut. Jag lyfte glaset och sträckte det mot bergen så att jag såg snön genom den gula drycken, såg Himalaya genom glasets filter, samtidigt som solstrålarna blixtrade i brytningen mellan vätskerand och glas likt diamanter som parat sig med eldflugor. Himalaya genom *pineapple wine*, ett magiskt ögonblick fyllt av stundens förgängliga estetik, av paradiset och nektar som för tillfället renade om än illusoriskt – den sjuka, stinkande Kathmandudalen, där misären så lätt laserades till glömska av tempel, bildstoder och spröda klockor.

Den gula drycken var som en gammal Sauternes på den tiden juvelen av dem alla – Yquem -59 – fortfarande gick att köpa för fyrtio-två francs flaskan i Zürich; några år senare kostade den tusenlappen. Då hade amerikanerna upptäckt att det fanns annat att dricka än *Napa Valley Claret*.

Min kropp ropade efter svalt vin, ögonen bländades av solen och bergen, och jag tömde det stora glaset i ett drag framför Himalayas toppar belysta av en sjunkande skiva av eld.

Sen vände sig buken och välldes ut genom munnen och maginnehållet förenade sig med gatans matrester, träck och avföring.

Etiketten *pineapple wine* hade varit missvisande.

Flaskan innehöll *destilled pineapple wine*.

Tyvär finns hon inte kvar. Hon kom bort i flytten när almanackan skrev höst och jag drog vidare till Kabul. ●

3 SAGOR PÅ VERS

av Erik Ransemar

Omdiktningar av tre av H C Andersens
mest kända sagor



TÄNDAREN

Det var en gång en ung soldat
som straffat ut sig helt kavat

Nu gick han kring och sökte jobb
men överallt så fick han nobb

Han hade inte bra betyg
Han var för snäll och ganska blyg

En kväll när vinden svepte kall
så hände det i alla fall:

Soldaten första hjälpen gav
en gammal dam som tuppatt av

Och damen sa: – Du får den här
och hemligheten som den bär

Var gång du kommer i svår nöd
så stryk dess sida, be om stöd

Det var en tändare han fick
Soldaten tackade och gick

Han var en ofta sedd person
bland andra i demonstration

Det var suspekt. Helt utan jobb
så ansågs han som gatans mobb.

Så kom polisen hem en kväll
och han blev insatt i en cell

Där satt han ensam när han såg
att tändaren på golvet låg

Han strök dess sida. Det sa BOPP
En ande steg från golvet opp

– Du kallade, nu är jag här
och gör allting som du begär

Soldaten sa: – Tag hit ett ark
och gör mig lite mera stark

På arket ska jag skriva ner
det som jag sedan av dig ber

Och när jag sen har blivit stark
då går vi ut i stadens park

Du kallar snabbt ihop en var
som har en dröm om lycka kvar

Och jag går fram och säger: – Nu
så ska vi knäcka allt itu

som vrängt och fel och orätt är
så länge makten sitter här

Så slår jag mot mitt hjärta till
Där ligger du och väntar still

Om allt går bra så kan du bo
i tändaren i lugn och ro

så länge människor finns till
som bättre världar skapa vill

Och det gick bra. Soldaten står
staty i stadens park. Gutår!





EN NAKEN KUNG

En gång när mormorsmor var ung
så fanns det en eländig kung

Jag vet att han gick ut en dag
och helt följdriktigt skrämde slag
på mormorsmor och mormorsfar
som såg att kungens stjärt var bar

Ja, mormorsmor såg mer än så
men det var kallt och den var blå

och som hon sa i stilla frid
ej någonting att fästas vid

De andra såg ej det hon såg
Vem vet var deras blickar låg

De kanske såg en herrekarl
där andra såg en stolle klar

Ty det man ser helt först som sist
hör samman med ens klasshemvist

En del ser upp, en del ser ner
men mest ser den som runt om ser

EN VACKER SVAN

Det är rätt hårt att gå på stan
när man är vacker som en svan

Ty varje gång man simmar ut
så följs man av en trutlik snut

Man får ej dyka näkterkvist
Då kommer stadens journalist

Nej, man får knappast något alls,
man får ju inte sträcka hals

då hoppar Veckosvanen fram
från någon välplacerad stam

och tar en bild när man slår runt
och skriver något galet strunt

Det är rätt hårt att vara rik
Ack vore man en anka lik

Då kunde man gå ut på stan
och stanna ute hela dan

och vagga kring och ropa KVACK
och slippa hovmarskalkars snack

De pratar ändå bara strunt
och håret på dem växer tunt

Nej, tro mig, man har trist om dan
när man är en vacker som en svan



I sagolandet RUND

Han jobbar med en gladmaskin
Nu putsar han den rund och fin
DU KÖR TILL NUMMER 40



HA HA HA



Han svänger runt i någon vals
för här finns inget spetsigt alls
STÅ ÖVER TVÅ SLAG

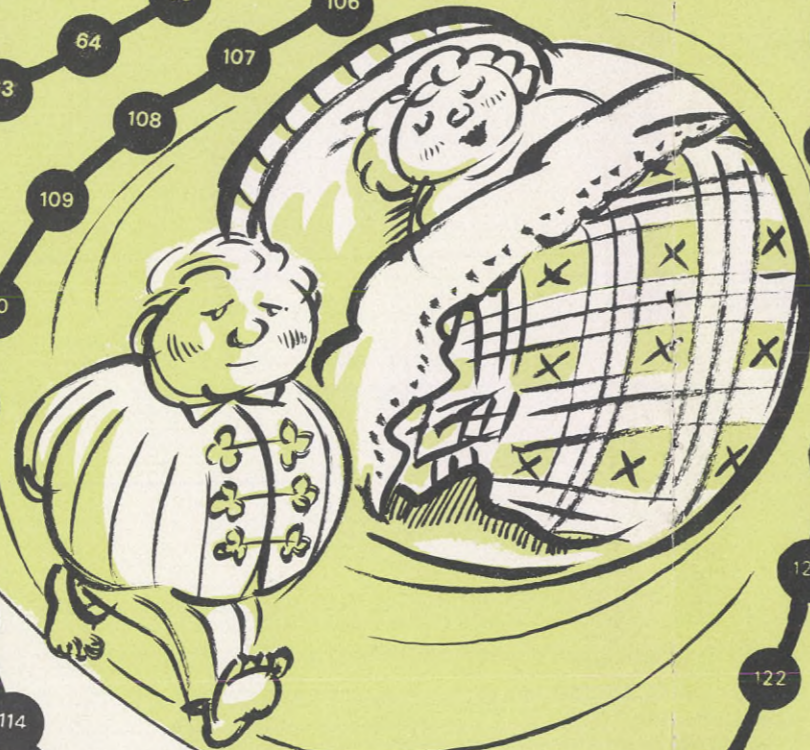
Och blir man kantig
någon stund
så kramas man strax
god och rund
DU FÅR TVÅ SLAG EXTRA



Varenda dörr är jämn och rund
och den står öppen varje stund
STIG IN OCH STANNA KVAR ETT KAST

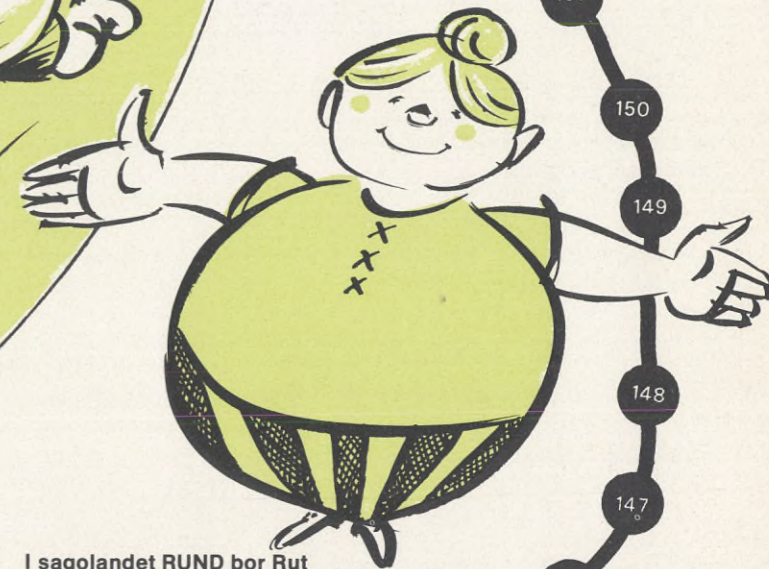
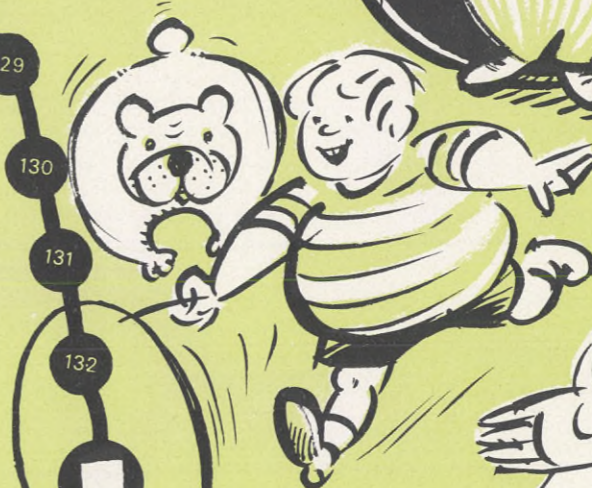


I sagolandet RUND bor Knut
som ser så härligt ojämn ut
STANNA KVAR ETT SLAG OCH
HÄLSA PÅ KNOT



Och får man inte någon blund
så går man runt en liten stund
GÅ SEX STEG TILLBAKA

Ja, människan som bor i RUND
är nästan oförklarligt sund
HOPPA ÖVER TILL 139



I sagolandet RUND bor Rut
- Välkommen säger hon till slut!
STÅ KVAR ETT KAST

TÄRNINGSSPEL FÖR HELA FAMILJEN
START!

Födelsedagsplanen

av J. C Baxter

J. C Baxter är född 1927 i Opunake, cirka 20 mil norr om Wellington. Hon är halvmaorier och änka med tre barn. Jacque Baxter arbetar på stadsbiblioteket i Wellington. Hon har publicerat en rad noveller i inhemska tidskrifter och finns representerad i flera samlingsvolym. På svenska finns hon representerad i prosaantologin *Mellan två världar* (Författarens Bokmaskin, 1982), som redigerats av Bengt Dagrin.

– Nå, hur ska vi ha det? Vem vill du ha som sista namn?

Mrs Harrison lutade sig över köksbordet och tittade uppförande på sin unge son, som satt mittemot henne.

– Och snälla du, sluta upp med att läsa tills vi klarat upp det här!

George lät serietidningen falla ner på bordet, la armarna i kors över den, suckade och vände motvilligt uppmärksamheten mot modern.

– Kan jag inte bjuda båda?

– Men snälla George, vi har ju redan talat ut om detta och svaret är fortfarande nej.

George mulnade.

– I så fall bryr jag mig inte om vem det blir.

– Ja, mig spelar det då rakt ingen roll, sa Mrs Harrison och skakade på huvudet, men jag måste skriva ett namn på det här kortet. Se så, vem väljer du?

– Jag vet inte.

Mrs Harrison la demonstrativt ifrån sig pennan på bordet och lutade sig tillbaka i stolen.

– George, nu har jag suttit här minst en kvart och väntat på att du ska bestämma dig. Jag kan inte begripa, att det ska behöva vara så

svårt. Tycker du bättre om Peter än Michael, så ta honom. Eller kanske är Michael roligare att ha med på festen. I så fall bjud honom. Men bestäm dig, jag kan inte sitta här hela dan.

George vred sig oroligt på stolen och fingrade på seriemagasinet.

– Jag gillar Peter bättre än Michael, men han blir bjuden på alla kalas, medan Michael aldrig får vara med på några.

– På det viset, sa Mrs Harrison dröjande, men det betyder ju inte att du ska känna dig tvingad att bjuda Michael. Vad kan det bero på att han inte blir bjuden?

George ryckte på axlarna.

– Inte vet jag, han är kanske en smula hårdhänt mot dem som är mindre och så gillar han att retas.

– Mmm, det låter inte så bra. Något annat?

George satt länge tyst och stirrade ner i tidningen.

– Jo, muttrade han slutligen, det är också det att han inte gillar oss.

Modern såg häpen på honom och satte sig kapprak i stolen.

– Vad menar du med att han inte gillar oss? Jag har ju inte ens träffat grabben. Hur kan han tycka illa om någon han aldrig mött?

George böjde sig ännu djupare över tidningen, så att han nästan stötte näsan i bordet.

– Jag menar inte precis oss. Jag menar att han inte gillar maorier.

Han tittade försiktigt upp och sökte moderns blick, men hon verkade fullt upptagen med att klottra i sitt block. Hela tiden hade hon haft på känn att det låg något bakom hans inbjudningsbekymmer, men hon hade inte väntat sig detta. Nu satt hon här fullkomligt överrumplad och undrade hur länge detta pågått, utan att hon märkt något. Varför hade George inget sagt åt henne? Det här måste hon gå till botten med.

– Har du haft besvär med det här i skolan, George?

Pojken nickade.

– Ja, några av grabbarna gillar inte maorier.

– Och den där Michael – vad heter han mer?

– Caine.

– Denne Michael Caine är en av dem?

George nickade åter.

– Minns du den där skolpjäsen jag berättade om, den där Albert och jag spelade inföding nummer ett och två.

– Visst minns jag den. Det var ett bra litet stycke. Mrs Harrison betraktade sin son. Han såg inte så bekymrad ut längre, nu när han väl kommit igång med berättandet. Fortsätt!

– Jo, ända sen dess kallar Michael och några andra grabbar oss för förste och andre inföding.

– Men inte har du väl något emot att bli kallad inföding?

George skakade på huvudet.

– Det är klart att jag inte har, inte en sån inföding som du menar.

Modern undvek hans blick och återgick till klottrandet. George var så listig. Hon måste vara försiktig.

– De menar inte riktiga infödingar, såna som du har berättat om och som är en del av landet och allt sånt. Och inte heller är det den där pjäsen de menar, eller som de skojar. De säger det på ett sätt som – tja – som om vi var smutsiga och luktade illa, eller som om det var något fel på oss.

– Ett skällsord, mumlade Mrs Harrison för sig själv: Och vad säger Albert om det här? Han är ju mycket mörkare än du.

– Åh, han retas tillbaka, kallar dem för skära och vita svin och så slåss han mycket bättre än jag.

Mrs Harrisons grepp om pennan hårdnade. Hon riktigt rispade i papperet.

– Men jag vet att han inte gillar det, även fast han säger att det bara är på skoj, fortsatte George tankfullt, och när han berättade det hemma – hjälp vad arga de blev. Det verkar som om de inte vill kallas för infödingar överhuvudtaget, inte ens av det riktiga slaget.

Modern nickade samförstånd.

– Ja, jag vet vad du menar. Jag har märkt det på Albert. Det är synd. Hon la ifrån sig pennan och stödde armbågarna mot bordet. Men snälla George, om nu denne Michael Caine är så elak och dum – och han uppträder verkligen dumt – varför i all världen vill du då bjuda honom på ditt kalas?

Georges ansikte lyste upp och han lutade sig närmare modern över bordet.

– Jo, jag läste en gång i en tidning om en kille, som hade en ovän. Han inbjöd denne ovän att komma och bo hos sig under sommarlovet. På så sätt lärde de känna varandra ordentligt och blev riktigt goda vänner.

Mrs Harrison såg tvivlande på sin son, men denne fortsatte ivrigt.

– Därför tänkte jag, att om Michael kommer på festen och trivs här och får chansen att träffa oss, så kanske han slutar upp med att vara en sån dumbom. Det kan gå, mamma. Du vet att alla ungar vill bli bjudna på mina fester. De säger att de är så roliga och att du bjuder på så mycket gott.

– Jaså, minsann, log modern och kände sig löjligt självbelåten. Men jag måste varna dig, George. Även om den här planen lyckades i tidningen, är det inte säkert att den kommer att göra det i ditt fall. Och om den inte fungerar, vad gör du då?

– Jag har tänkt på det, mumlade han bekymrat, det är därför jag har så svårt att bestämma mig.

Deras blickar möttes för ett ögonblick.

– Men jag tänker ändå göra ett försök och om det misslyckas bjuder jag honom aldrig mer.

– Okay, nickade modern och plockade upp pennan. Michael Caine får det bli. Och om du hunnit i säng, innan jag har skrivit färdigt inbjudningskortet, så kan du få läsa ut din tidning, före du släcker.

Lördagen för kalaset kom och vädret var strålande. Det bådade gott, tyckte Mrs Harrison, när hon i tankarna planerade de kommande tolv timmarna. Men morgonen, som börjat så bra, fördystrades snart av en lång rad missöden och besvikelser. Efter frukosten öppnade George sina presenter från familjen. Vindtygsjackan med pälskrage, som hans mormor lovat honom och som han tänkt ha på sig under eftermiddagen, var för liten och måste bytas. Hans morfar hade skickat honom en bok, som han redan läst och fickmikroskopet från fadern visade sig vara betydligt svårare att använda, än vad det verkat i affären. Bara moderns present, ett blått och gult segelflygplan av plast och med en vingbredd på nära halvmeter, var helt lyckad.

Sedan började telefonen ringa. En pojke kunde inte komma och en annan visste inte säkert. Georges favoritfaster, som lovat komma lagom till festen, hade tyvärr fått förhinder, men hon skule dyka upp dagen därpå, om George lovade att spara en tårtbit åt henne. Det allra värsta var ändå att fadern blev bortkallad mitt under lunchen, utan att veta när han skulle komma tillbaka. George hade blivit allt tys-

tare under den evighetslånga förmiddagen och när fadern gått drog han sig tillbaka med sina serier, helt likgiltig både för festen och den plan han gjort upp. Modern lämnade honom ifred till halv två, då hon med lock och pock fick honom att byta till rena kläder och den bästa tröjan. Sedan hon kammat honom, skickade hon iväg honom med så mycket pengar, att han kunde bjuda sina gäster på bio. Hon önskade honom ett trevligt biobesök och lovade ha allt dukat och klart, när pojkarna kom tillbaka.

Klockan fyra var alla förberedelser avklarade: prinskorvar i en stekpanna på spisen, små köttpajer som hölls varma i ugnen, fruktsallad i skålar på diskbänken och bordet fullastat med smörgåsar, rischokladbullar, glasyrkakor, chips, karameller, sockerdricksflaskor samt den stora tårtan med GEORGE 10 ÅR i silverbokstäver krönt med tio ljus. Hon kontrollerade att antalet tallrikar stämde och att sugrören var på plats. Så la hon fram pappersservetter, ifall pojkarna skulle vilja ta hem det de inte orkade äta upp och kokade en kopp te åt sig. Hon kände sig nervös och irriterad. Medan hon bytte till den klänning George tyckte bäst om, försökte hon intala sig själv hur löjligt det hela var. Den där Michael Caine var ju inget annat än en fräck liten gynnare, som behövde bli satt på plats. Och om Georges plan inte skulle fungera, blev det mest synd om Caine själv. Han och ingen annan skulle förlora på det. Men olustkänslan ville inte försvinna och hon kände sig därför närmast lättad, när hon hörde röster utanför huset. Bara det hela väl kom igång, skulle hon få annat att tänka på.

Albert kom inrusande genom köksdörren, smällde igen den efter sig och slängde sig upp på en stol.

– Jag vann! flämtade han och kastade en uppskattande blick på det dignande bordet. Å, jag älskar de där rischokladbollarna!

– Så bra, log Mrs Harrison, jag har många fler.

– Hej, ropade George från fars-tun och resten av pojkarna skockade sig i köket och gjorde stora ögon, när de fick syn på alla läckerheter.



– Dan och Graham känner du ju redan, mamma. De två pojkarna knuffade på varandra och log generat mot Mrs Harrison. Andrew kunde inte komma och det här är Michael Caine.

– Så detta är Michael. Mrs Harrison log tveksamt. Jag har hört en hel del om dig. Roligt att du kunde komma.

Michael verkade inte lika intresserad av maten som de andra utan stod och såg sig omkring i köket. Han lät blicken svepa över det renskurade golvet, de färgglada kökskåpen, den rostfria diskbänken och blommorna i fönstret. Han var stor för sin ålder eller kanske äldre än de andra, tänkte hon och betraktade det ljusa, raka håret och de blå ögonen. Han verkade slug, alltför slug och självsäker.

– Tack för att jag fick komma, svarade han med blicken fäst på den skinande diskbänken. Min mamma har en liknande diskbänk. Vilket fint kök ni har Mrs Harrison.

– Det var roligt att du tycker det. Hon log mot honom smickrad över berömmet. Men kom nu och sätt er, innan prinskorvarna kallnar.

Michael, du kan väl sitta där bredvid George.

– Får jag också sitta bredvid George? frågade Albert snabbt.

– Javisst, du kan sitta på andra sidan och så Graham bredvid Michael och Dan bredvid Albert. Bra! Okay: två, fyra, sex, åtta...

– ... Hugg in utan måtta! skrek pojkarna och kastade sig över maten.

– Var filmen bra? undrade Mrs Harrison, medan hon gick runt och öppnade sockerdricksflaskor.

– Toppen! hojtade Albert med munnen full av prinskorv. Den handlade om nybyggare, som ville köpa mark av indianerna, men indianerna ville behålla marken själva, så...

– ... nybyggarna sköt indianerna – pang! pang! inflikade Michael.

– Håll truten, Caine! morrade Albert, är det du eller jag som berättar, va?

– Hur som helst blev en hel del nybyggare också skjutna, sa George och skakade sin sockerdricksflaska för att få den att bubbla bättre.

– Men nybyggarna vann, envisades Michael och sträckte sig efter

den sista pajen. Albert blängde på honom.

– Ingen vann. De slöt nån sorts avtal...

– ... så att nybyggarna fick sin mark, avbröt Michael. Var det inte så det gick till på riktigt, Mrs Harrison?

– Jag är tyvärr inte särskilt hemma på amerikansk historia, Michael, svarade hon och försökte samtidigt undvika blickarna från George och Albert. Men ungefär så gick det förmodligen till. Vem vill ha en paj till? Hon tog ut en ny plåt ur ugnen.

– Graham, vill du ha en? Du är så tyst därborta och du med Dan.

Medan de andra slösat bort dyrbar tid med att gräla, hade Dan och Graham metodiskt arbetat sig igenom hela sortimentet på bordet. Nu sträckte de sig ivrigt efter pajerna, som Mrs Harrison bjöd runt, obekymrade om att deras tallrikar redan var överfyllda. I sin iver att komma åt pajen råkade Graham stöta till en sockerdricksflaska så olyckligt, att halva innehållet rann ut över Michaels tallrik och kläder. Denne rusade genast upp och hötte med näven åt den olycklige Graham

– Din klumpiga idiot, det här ska du få igen för, väste han. Graham fnissade nervöst, samtidigt som han försökte göra sig så liten som möjligt i stolen.

– Såja, Michael, ingen större skada skedd. Mrs Harrison försökte lugna den upprörda pojken. Jag har en extra flaska du kan få. Kom med mig ut i badrummet, så ska vi torka av dig.

– Ja, det kan behövas, muttrade Michael och kastade en blick på de våta kläderna. Så försvann han ut ur köket. George och Albert utbytte menande blickar.

– Här har du! Mrs Harrison räckte honom en fuktad handduk. Gnugga med den så blir det nog inga fläckar.

Michael såg tvivlande ut. Vad var det hans mamma sagt om att inte använda deras handdukar. Han skakade på huvudet.

– Nej tack, det behövs inte, jag kan ta min näsduk. Han plockade snabbt upp en näsduk ur fickan och gned den lätt över de våta fläckarna. Alla pajerna och prinskorvarna och nästan alla smörgåsarna var borta. Albert hade lagt beslag på rischokladbollarna. Dan och Graham var fullt upptagna med att göra slut på kakorna. George slu-

kade de sista chipsen, men hade ändå inte fått nog.

– Mamma, fram med fruktsalladen! Vi är fortfarande hungriga.

– Du milde tid! Den har jag ju alldeles glömt bort! Modern delade ut efterrättsskålar. Michael ville inte ha någon.

– Ska du inte ha fruktsallad? Kanske du vill ha en rischokladboll istället? Hon sträckte sig efter fatet, som Albert lagt beslag på, och erbjöd det till Michael.

– Nej tack, jag tycker det luktar så konstigt, svarade han och blängde på Albert, som slutade tugga och blängde tillbaka.

– Kanske du vill ha en smörgås på vitt bröd istället, undrade Mrs Harrison, ur stånd att hålla inne med den elakheten. Så vände hon och gick mot diskbänken. Michael såg att fältet var fritt och körde in en armbåge i sidan på Graham.

– Såja, viskade han, var nu en duktig pojke och ät upp. Kom så ska jag hjälpa dig. Han tippade ut fruktsalladen i knät på Graham.

– Jag är ledsen, Mrs Harrison, stammade Graham nervöst, men

min fruktsallad... det var inte mitt... Mrs Harrison vände sig om i tid för att se Michaels flin.

– Det gör inget, Graham, tröstade hon, sleva upp så mycket du kan med skeden och gå sedan och tvätta av dig i badrummet. George, jag tror det är dags att tända ljusen. Hon räckte honom tändsticksasken. Klara? Ett, två, tre... Ja, må han leva! Ja, må han leva! De andra stämde in. Michael lät som en bölande tjur. George låtsades vara blyg och gömde sig under bordet.

– Upp med er inföding nummer ett och två, hojtade Michael så fort George blåst ut ljusen i tårtan, och ge oss en riktig *maori* dans. Den där med *whakanågonting* i. Han flinade menande mot Dan, som nästan storknade av skratt, innan han begrep bättre. Albert, som hade rest sig, lutade sig över bordet och blängde ilsket på Michael.

– Håll truten, Caine, skrek han, annars klipper jag till dig, ditt skära svin.

George såg på sin mor.

– Sitt ner, pojkar, sa hon besattamt, medan George skär tårtan

och önskar sig något. George högg vårdslöst in på tårtan med kniven. Och du, Michael, här ska du få höra på lite *maori*: *whakarongo mai, fermez la bouche*. Hon släppte honom inte med blicken.

– Oj, hör på det va! Michael var eld och lågor. Vad betyder det, Mrs Harrison?

– Det betyder att *svinet är i svinstian*, sa hon glatt. Iväg med er nu till vardagsrummet och titta på presenterna, medan jag gör i ordning varsin tårtbit åt er att ta hem.

När hon kom in i rummet med tårtbitarna, stod Michael framme vid fönstret och undersökte segelflygplanet, medan de andra försökte lista ut hur mikroskopet fungerade.

– Varsågoda pojkar, sa hon, och nu tror jag att det är dags för er att gå hem.

– Kan vi inte leka något först, bönade George. Bara en lek, mamma, det brukar vi ju alltid ha.

Modern tittade demonstrativt på klockan. Hon hade fått nog och ville bli av med dem. Men så kom hon ihåg planen.



- Nåja, en lek då. Men bara fem minuter, så det får bli någon kort och enkel lek. Vad säger ni om *Si och Så* och en krona till den som vinner?

- Hurra!

- Sprid ut er nu, så ni inte slår till varandra. Dan, du står farligt nära fönstret! Så där ja! Är ni beredda? Gör si! Gör så! Dan åkte ut så gott som genast, tätt följd av Graham. Men George, Michael och Albert härmade hennes rörelser som tre väl-drillade soldater, och hur hon än försökte var det omöjligt att få någon av dem att göra fel.

- Jag ger upp, sa hon till slut. Jag kan inte lura er tre.

- Snälla, mamma, det går inte att ha tre vinnare. Bara lite till. Än en gång gav hon efter för Georges böner.

- Ja, ja, suckade hon, jag får försöka göra det svårare. Den som sist rör sig är ute. Gör... och den här gången kom George bråkdelen av en sekund efter de andra. Han satte sig tyst utan protester och koncentrerade sig på Albert.

- Ni två har väl fått nog nu? undrade Mrs Harrison hoppfullt. Men de skakade båda på huvudet utan att släppa henne med blicken, och när hon såg hur sammanbitna och spända de var, insåg hon hur dumt det varit att föreslå en lek som byggde på konkurrens. Hon borde ha anat att detta skulle hända. Det spelade ingen roll vem som vann, det skulle bli bråk i alla fall. Hon tittade på klockan och låtsades bli förvånad.

- Vet ni att vi hållit på i femton minuter istället för fem? Jag förklarar mig själv besegrad och er båda som segrare, log hon, och jag är skyldig er en krona var. Michael och Albert stirrade hatiskt på varandra, men tog emot sina pengar utan kommentarer.

- Nu är det verkligen tid för er att gå. Glöm inte era tårtbitar! Hon nästan föste ut dem genom dörren på framsidan och såg dem gå mot grinden. George hämtade sitt segelflygplan och sprang efter dem.

Han vände när han kom fram till grinden och såg sina vänner försvinna på andra sidan häcken.

- Hej då! Vi ses på måndag, skrek han och gick sakta upp mot huset. Det var skönt att bli av med



dem. Visst hade kalaset varit lyckat, men nästa år skulle han nog bara bjuda Albert. Han kunde få bo kvar över natten, så de fick tid att ta matsäck med sig och ge sig upp i bergen.

Plötsligt fick han ett slag mellan skulderbladen, så han nästan tappade andan. Han flämtade till och vände sig om. Där stod Michael och flinade.

- Nu blev du allt skraj va! Du borde rensa öronen, Harrison.

- Å, jag hörde dig nog, ljög George och försökte dölja hur skrämmd han blivit. Men jag ville se vad du tänkte göra. Vad är det? Har du glömt något?

- Nix. Michael ställde sig mitt emot George och såg på segelflygplanet. Tyckte jag hörde något om att du tänkte pröva det, så jag undrar om man kan få vara med?

George skakade på huvudet och backade sakta upp mot huset. Vilken fräcka en, va. Komma och smygga sig på honom så där.

- Jag har ändrat mig. Det finns för många träd här. Man måste ha en stor, öppen plats, en park eller så.

- Lägg av! avbröt Michael otåligt. Du vill bara inte låna ut det.

Han ryckte flygplanet ur händerna på George och balanserade det med ena handen, medan han höll George på avstånd med den andra. Så slungade han iväg planet längs trädgårdsgången. George höll andan, medan han såg planet gå rätt upp i luften, sedan plana ut i sin flykt, för att slutligen krascha högt upp i ett träd och falla till marken i två delar. Han skrek till och rusade fram till det störtade planet.

Michael följde långsamt efter honom, både rädd och oroad. Han hade ju bara velat pröva planet, inte ha sönder det. Det hade varit ett roligt kalas, nästan lika roligt som killarna i skolan sagt att det skulle bli, och han var glad att han kommit, trots sin mammas varningar. Och så skulle det här gå och hända. Nu blev han säkert aldrig bjunder igen.

- Titta vad du gjort, Caine! Georges röst var gäll av vrede och tillbakahållen gråt. Du har förstört det! Med darrande fingrar försökte han foga samman bitarna igen. Michael iakttog honom förstulet och mumlade något, men George lyssnade inte på honom.

- Varför bjöd jag dig på mitt kalas och inte Peter istället. Hans

röst höll inte längre. Titta på det! Alldeles trasigt! Jag har god lust att skvallra för mamma, din klumpiga idiot!

Michael blev illröd i ansiktet och knöt nävarna. Han sköt upp axlarna och kröp alldeles inpå George.

– Vem tror du vill komma till dina barnsliga kalas! Si och Så! Rena småbarnslekarna. Och du kan tala om en sak till för din morsa. Hälsa henne att jag tycker hon är en äcklig, skitig brun maorikärring, och se vad hon tycker om det.

George måttade ett slag mot Michael, men denne vek undan, så han missade och föll på alla fyra.

– Ha Ha! hånskrattade Michael och drog sig ner mot grinden. Du missade! Infödning nummer Ett missade! Varför krälar du omkring på alla fyra? Ta du och gå in till lilla mamsingen och glöm inte berätta det där jag sa!

George kravlade sig upp, samlade ihop spillrorna av segelflygplanet och gick sakta mot huset. Benen kändes tunga som bly, knäna darrade och han hade svårt att andas. Det kändes som om bröstet skulle sprängas. Han snörvlade till några gånger och torkade näsan med skjortärmen. Hur skulle han kunna berätta det för modern.

När han smög in i köket, stod modern och diskade och slamrade med porslinet, så att hon inte hörde när han kom. Han la det trasiga planet på bordet, sjönk ner på en stol och väntade. Plötsligt spratt modern till och vände sig om, som om något skrämte henne.

– Nej men George, inte hörde jag att du kom in. Hur länge har du suttit där? Hon gick fram till bordet, medan hon torkade händerna på förklädet. Vad är det som hänt?

Så fick hon syn på planet och mulnade. Hon hade verkligen gjort sig besvär med att välja ut det. Diskuterat vingbredd, flexibilitet, vikt och en mängd andra detaljer så ingående, att biträdet hade tröttnat och övergivit henne för en annan kund. Och efter allt det besvär gick planet sönder redan första dagen.

– Hur kunde det hända? Var de verkligen nödvändigt att kvadd det meddetsamma? Hon kunde inte dölja sin förargelse. George såg på sin present.

– Det var Caine, sa han dystert. Han smög sig på mig bakifrån och grabbade tag i planet och slängde det mot ett träd. Moderns rynka i pannan djupnade och det gurglade

till i strupen på henne.

– Så klumpigt! Varför gjorde han så? När George inte svarade, tittade hon upp och såg hans uttrötta ansikte. Inte undra på, tänkte hon, efter allt han tvingats gå igenom.

– Seså, sa hon, jag ska försöka få tag i ett annat plan nästa gång jag kommer till stan. Blir du glad då?

Fortfarande inget svar.

– George, hörde du vad jag sa. Du ska få ett nytt plan.

Han skruvade oroligt på sig och såg ut genom fönstret.

– Det är inte bara presenten. Den där planen, den fungerade inte.

Modern slog sig ner mitt emot honom och sköt den trasiga leksaken åt sidan.

– Hur vet du det? Sa han något?

– Han sa att det var en usel fest med bara småbarnslekar och sånt. Och så sa han att han inte ville komma tillbaka.

Mrs Harrison fnyste till och slätade ut bordduken.

– Ja, inte gör det då mig något vad han tycker om våra kalas. Men det här behöver ju inte betyda att din plan misslyckats? Jag menar, att det var ju något helt annat vi talade om, när jag skrev inbjudningskortet, eller hur?

George såg bedrövat på henne. Håret hade råkat i oordning, när de lekte Si och Så. Nästan all make-up var borta och hennes panna och näsa blänkte.

Hon såg trött och gammal ut och rynkorna i ansiktet framträdde klart under sminkresterna.

– Han kallade mig för förste infödning igen, och han... George vände bort ansiktet... han sa att jag var en äcklig och skitig brun maori.

Modern såg länge på honom. Han var uppskakad och hon förstod att något måste göras för att återge honom självförtroendet, även om detta innebar, att hon tvingades ta till Alberts metoder.

– George, säg mig, vad är Michael Caine?

– Ett svin, svarade han utan minsta tvekan, ett stort svin!

– Precis som han är dum som ett svin också. Så när han kallar dig eller Albert eller någon annan något fult, är det bara som han grymtar. Förstår du?

Hon log frågande mot honom. George nickade och lyckades to m prestera ett skevt leende. Han var trött, så in i döden trött och han önskade att dan snart skulle vara över, eller än bättre att den aldrig börjat.

– Nej, nu måste jag diska färdigt. Modern reste sig och gick mot diskbänken. Under tiden kan du väl samla ihop dina presenter i vardagsrummet och ta in dem i ditt rum.

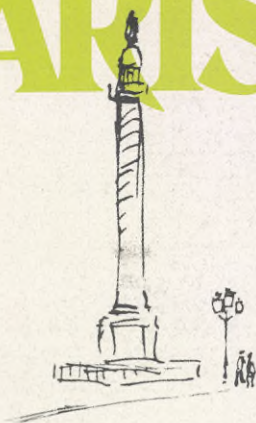
– Detskabli! Han lyckades förösten att låta glättig och tog to m några hoppsteg på sin väg ut ur köket. Modern såg förvånad efter honom. Det hade varit enklare än hon trott, eller så hade han trots allt inte varit så upprörd, som hon inbillat sig. Kanske hon tagit i onödigt hårt, när hon jämförde Caine med ett svin. Nåja, det spelade mindre roll, huvudsaken var att hon hjälpt honom att reda ut begreppen.

George stod mitt i vardagsrummet och stirrade blint på högen av presenter i soffan. Så rafsade han ihop dem huller om buller med papper, snören och allt. Med famnen full av paket hoppade han vidare genom hallen och fram till sitt rum. Väl inne i rummet sköt han försiktigt igen dörren bakom sig, lutade sig mot den och brast i gråt.



Översättning: Bengt Dagrin

PARIS



ett reseminne

Text: Gustav Englund

När man som pensionär har gott om tid, avvecklat de uppdrag man haft bli i RHL, får man möjlighet att rota i gamla pärmar och lådor och i det sammanhanget hittade jag några anteckningar från min första egentliga utlandsresa, dvs utanför Norden.

Som aktiv medlem i Svenska Kommunalarbetarförbundet hade jag fått ett rese- och studiestipendium till något land och plats som jag själv fick bestämma. Det var 1951 och jag valde Paris som på den tiden var ett populärt resmål. Flykten till Kanarieöarna och Mallorca hade icke börjat då, i varje fall hade det icke varit i anda med stipendiet som delvis skulle omfatta trafikförhållandena i en storstad.

Trots att det gått en god tid sedan resan företogs tror jag att Paris i stort sett är samma stad och jag skall här ge några glimtar från de angenäma dagarna i det vackra och för turister åtminstone glada Paris. Resan företogs först med förjan från Malmö till Köpenhamn och därifrån med Nordexpressen di-



*Björnström
Paris*

rekt till slutmålet. Färden gick således med järnväg och ånglok genom Danmark, Tyskland, Belgien och Frankrike och kl 16.30 andra resdagen rullade det långa och något sotiga tåget in på den stora nordstationen Gare du Nord i Paris. Där mötte en buss som förde oss till hotellet De la Paix, ett av de mer än tusen hotellen i Paris.

Av de fem heldagar som sedan följde vill jag nämna att vi under en skicklig guides ledning fick se så mycket som var möjligt under dessa alltför korta dagar. De vanliga sevärdheterna vet nog de flesta, även de som ännu icke kommit i tillfälle att få resa till denna tvåtusenåriga världsstad. Till de vanliga sevärdheterna räknas då bla Triumfbågen och under den, den okände soldatens grav med den eviga eldslågan. Det 300 meter höga Eiffeltornet, varifrån man har en bedårande utsikt över staden med den slingrande Seine-kanalen som sträcker sig så gott som tvärs över hela Frankrike. Louvren och dess tavelgalleri med Mona-Lisa bla, Invaliddomen, kejsar Napoleons grav. Hotell de Ville – Paris rådhus, Tuillierierna, Montmartre med den kända Sacre Coeur-kyrkan, Madeleinekyrkan, Notre-Dame och mycket fler sevärdheter. Vi gjorde en rundvandring i de jättestora varuhusen, var på populära loppmarknaden vid Porte Clignancourt, samt promenerade på de stora boulevarderna, som tex Champs-Elysées, Rue de Rivoli, Rue de Royale osv. Vi besökte de stora kända platserna Place de la Concorde, Place de la République, Place de l'Opéra, Elysée-Palatset och Deputeradekammaren. Naturligtvis också nöjeskvarteren vid Place Pigalle, ett kort besök i Boulogneskogen ingick också i programmet, liksom ett revybesök på en av Paris största teatrar. En sådan teater och revylyx som ges på Folies-Bergère glömmar man aldrig, den kan icke beskrivas utan måste ses för att få ett begrepp om dess uppträdande och konst, men så måste också en sådan revy gå minst två år för fullsatta hus för att få ekonomin att gå ihop och efter en del smärre ändringar ytterligare två år. Vi gjorde också en rond på några nattklubbar, som avslutades tidigt på morgonen med ett besök i de sk Hallarna – nu borta sedan några år – dit fördes från landet så gott som alla grönsaker för stadens

behov, men även andra livsmedel. Där försålades och köptes för att sedan distribueras ut i den stora huvudstaden. Vid ett sådant tillfälle passar turisterna gärna på att blanda sig med arbetarna och besöka någon av de smårestauranger som fanns i grannskapet och stärka sig med ett glas vin och en portion löksoppa, en specialrätt i Paris.

I programmet ingick även en utflykt till Versailles, 18 km från Paris. Detta sagolika slott som en gång var kungapalats har sitt inträde sedan århundraden tillbaka i tiden och stora historiska händelser har här utspelats. Vem har icke hört talas om skönhetens drottning Marie-Antoinette, kung Ludvig XVI:s gemål, som tillsammans med sin make fick ljuta döden i giljotinen år 1789. Därmed upphörde Versailles för alltid att fungera som kungasäte. Kejsar Napoleon I försökte på sin tid få liv i det gamla "törnrosalottet" men misslyckades. Efter fransk-tyska kriget 1871 utropades i Spegelgalleriet i slottet Wilhelm I till tysk kejsare, och i samma sal under tecknades freden efter första världskriget den 28 juni 1919. Vid detta tillfälle var också Hjalmar Branting närvarande. Under det senaste världskriget var Versailles högkvarter för generalstaberna, än för fransmännen, än för tyskarna allt efter krigets växlingar.

Om jag så skulle säga något om trafikförhållandena i Paris, så var det en fruktansvärd oordning speciellt på vissa platser vad biltrafiken beträffar. Det såg ut som om allt var tillåtet bara man kom fram, allt tycktes ändå gå väl i lås. Det kan nämnas att några spårvagnar icke fanns ovan jord, däremot ett väl utvecklat och effektivt kommunikationssystem under jorden, det sk Metro – motsvarande våra tunnelbanor i Stockholm. Icke mindre än 14 linjer korsade Paris i alla riktningar – vid mitt besök – med minst fyra vagnar i varje tågsätt och trängseln var ibland fruktansvärd. Det är lätt att åka Metro även för en svensk utan några eller ringa språkkunskaper. För att belysa hur stort detta kommunikationssystem är, kan nämnas att icke mindre än 16 000 var 1951 anställda vid Metro. Naturligtvis finns det också bussar ovan jord och icke mindre än 3 000 rullade på Paris gator vid mitt besök, de flesta var dock gammalmodiga, på- och

avstigning skedde där bak på en öppen plattform.

Vad sedan befolkningen beträffar, var alla som vi kom i beröring med både trevliga, glada och hjälpsamma, vi fick det bästa intryck av fransmännen i den vägen. Men då det gällde fackliga organisationsfrågor – som jag också något skulle lukta på – tycktes det vara sämre ställt och någon enhetlig fackförening fanns icke. I Frankrike liksom i andra katolska länder finns som regel ett kristligt fackligt parti och många tillhör detta. Kommunister har sin egen organisation, liksom också socialisterna (soc.-dem.). På grund av denna ringa förståelse för den fackliga organisationens betydelse var levnadsstandarden låg, även om trafikfolket icke låg sämst till.

På vissa platser och bakgator syntes det råda en obeskrivlig fattigdom, tiggare, gatumusikanter, konsthandlare och lumpförsäljare var det gott om. Många hade gatan till sitt hem och sent på kvällarna kunde man se människor sova direkt i rännstenen med några trasor över sig, helst i närheten eller över en lufttrumma från underjordiska Metro, därifrån någon värme kunde komma.

Vin dracks naturligtvis i stora mängder i det vindruverrika Frankrike men ytterst sällan såg man någon berusad. Någon rusdryckslagstiftning, socialvårdslag, hälsokontroll eller ordningsstadga mm syntes icke existera, ändå föreföll god ordning råda och jag såg aldrig att polisen behövde ingripa – det fanns annars gott om sådana, liksom folk och arbetskraft överhuvud taget. Stor arbetslöshet var rådande såväl i Paris som annorstädes i Frankrike trots avsaknaden av robotar och nutidens maskinella uppfinningar. Ett exempel på detta såg vi från tåget på landsbygden där skördearbetet pågick som bäst. Människor och hästar fanns det gott om, men traktorer, moderna jordbruksredskap och maskiner syntes sällan till.

De alltför korta dagarna i Paris gick med rasande fart och kl 15.25 den sjunde dagen rullade åter ett långt expresståg ut från Gare du Nord över kontinenten och kl 23.30 dagen därpå var vi åter i Malmö, trötta men nöjda och glada över att ha fått vara med om en upplevelse som man bara önskar skall återkomma. ●

Hemligheten på Trolledal

av Jan-Eric Wahlén

Joacim kom till den stora gården ett par dagar efter skolavslutningen. Gården hette Arendala och låg på slätten i Skåne. Ett gammalt kronogods som gått i arv i många släktled. Det såg fint och förnämt ut med sin långa och låga länga med flygelbyggnader på båda sidor. Bakom gården fanns en stor park med fasaner och kaniner.

Joacim hade aldrig förut upplevt en sommar på landet och var därför mycket spänd och nyfiken. Farbror Nils och tant Gertrud var snälla och rara mot honom och han kände genast gemenskap. Ett litet fint rum hade han fått tillsammans med Hans, som var son i huset. De var nästan jämngamla fast Joacim hade lite svårt att förstå allt som Hans sa. Joacim kom från Stockholm och hade aldrig hört skånska annat än på teve. Ofta förstod han inte alla ord men var för blyg att fråga om.

Sedan han blivit riktigt bekant med Hans, berättade denne om allt som hade hänt på den stora gården långt tillbaka i tiden. Till Arendala hörde också en annan gård som hette Trolledal. Den hade stått obebodd i många år, och Hans sa att det spökade uppe på den gamla vinden. De båda pojkarna smög ofta kring Trolledal, men ingen av dem vågade sig in i det obebodda huset.

– Är det riktigt säkert att det

spökar uppe på vinden? undrade Joacim nyfiket bävande.

– Fråga Nils-Petter om du inte tror mej, sa Hans lite stött.

Nils-Petter var lagårdskarl på Arendala och Joacim brukade få följa med och hjälpa till med korna på eftermiddagarna. Nils-Petter berömde den lille stockholmaren och sa:

– Du blir säkert en riktig lagårdskarl när du blir stor. Sânt handlag som du har med djuren.

Joacim kände sig stolt och betydelsefull när han gick med sitt spö och schasade hem korna för mjölkningen på kvällen. Hans skrattade åt honom. Själv ville Hans aldrig hjälpa till i lagården.

– Det luktar så illa om koskiten, sa han och rynkade på näsan.

Tant Gertrud skrattade åt de två pojkarna, som egentligen var ganska olika till sin läggning.

– Jag tror att Hans skulle passa bättre i storstan än du Joacim, sa hon och kramade om dem båda.

– Det skulle vara kul, sa Hans längtansfullt.

– Det är kuligare på landet.

Efter ett par veckor blev Joacim ensam på Arendala. Det vill säga han blev ensamt barn. Hans skulle åka till ett läger i England och vara borta i tre veckor.

– Men det ordnar sig alltid, sa Nils-Petter och knep ihop ena ögat. Vi arbetar ju så bra tillsammans i lagården.

Joacim kände det lite kusligt att ligga ensam på vindsrummet. Det kröp i hårrötterna och kittlade obehagligt i maggropen innan han kunde somna de första kvällarna, sedan Hans hade åkt. Men arbetet i lagården och med höskörden gjorde att Joacim var trött när kvällen kom. Han orkade helt enkelt inte med att vara rädd.

Men sedan Hans hade åkt, vågade sig Joacim sällan bort till det gamla Trolledal. En dag frågade han Nils-Petter om det verkligen



var sant att det spökade på vinden i Trolledal. Nils-Petter rynkade ögonbrynen och frågade:

– Vem har sagt det?

– Hans, svarade Joacim lite bävande.

– Den pojken har så livlig fantasi, fnös Nils-Petter. Men nog är det något underligt med Trolledal alltid. Många har hört tassandet av fötter uppe på vinden. Men det kan ju vara råttor.

Joacim kände hur det kröp innanför skinnen på ryggen. Han och Nils-Petter höll till borta på Trolledal just den dagen. Det var trädgården som behövde rensas från ogräs. Många gånger den dagen sneglade Joacim upp mot de tomma och mörka fönstren. Huset såg verkligen hemlighetsfullt och skrämmande ut.

– Är du rädd för det gamla huset? undrade Nils-Petter skrattande.

– Lite, svarade Joacim sanningsenligt.

– Ska vi gå in och titta efter spöket?

Joacim både ville och ville inte. Han tvekade länge med svaret.

– Om du följer med så, sa han till slut.

– Oj då, där oppe har jag varit flera gånger. Fast jag har ju aldrig sett till något spöke.

Med hårt klappande hjärta och med näven i Nils-Petters grova och trygga hand, stegade Joacim upp för trappan till vinden. Just som de båda stack näsorna över golvet, hördes tassandet av många små fötter i vråna. Joacim stannade och grep hårt om Nils-Petters valkiga arbetsnäve. Även Nils-Petter hade fått ett allvarligt drag kring munnen. Men så log han och sa:

– Det är säkert råttor . . .

Medan de stod där så hördes ett lågt klagande läte från ett hörn.

Joacim slet i Nils-Petter och ville därifrån. Men han kunde inte rubba honom. Nils-Petter stod kvar blickstill och försökte genomtränga mörkret i vråna. Joacim blundade hårt.

– Det där var ingen råtta, sa Nils-Petter viskande. Men vi ska nog se efter vad det kan vara. Några spöken finns ju inte. Kanske en liten vätte som har sin hemvist här.

– Vad är en vätte? vågade Joacim viskande fråga.

– Det var såna små varelser som alltid fanns på gårdarna förr. Det fanns både goda vättar och onda som gärna ville åt barnen på gården. Men oftast var det goda vättar.

– Vi går härifrån, bad han ängsligt.

– Ånej, har vi kommit så här långt, så ska vi allt ta reda på vad det kan vara som piper häroppe.

Joacim följde viljelöst med. En-



sam vågade han inte gå tillbaka nerför trappan igen. Så det var bara att följa med Nils-Petter längre in på den mörka vinden.

Plötsligt rasslade det till alldeles vid sidan av Joacims fötter. Han hoppade högt och skrek till. Varel-sen som strök förbi honom fräste ilsket och nästan spottande. Så hör-des Nils-Petters grova basröst genom dunklet. Det låg skratt på lur i hans röst.

– Spöket på Trolledal är avslö-

jat...

Joacim hade krupit ihop och höll om Nils-Petters midja det hårdaste han kunde. Men det lättade lite när han hörde Nils-Petter skratta. För-siktigt kikade han upp i ansiktet på Nils-Petter.

– Vad var det? undrade han med darrande stämma.

– En vildkatt, svarade Nils-Petter och skrattade stort. Den har säkert ungar häroppe.

Sen den dagen var inte Joacim

rädd för det hemlighetsfulla huset längre. Fast de första dagarna var Nils-Petter med honom och under-sökte vinden. Bland all bråten hit-tade de snart vildkattens lya. Fyra små spräckliga ungar färste mot dem. Snart var de tama och Joacim kunde ta dem med ner i trädgården och leka med dem.

Joacim väntade ivrigt på den da-gen Hans skulle komma tillbaka från lägret. Nu kunde han avslöja spöket på Trolledal. ●

OJ! PLÅTEN SIOD INNE FÖR LÅNGE!!

VILKET PRAKT. EXEMPLAR DU FÅTT TAG PÅ

JÄG HAR VOG DEN SNYGGASTE I VÅRT KVARTER!

GER SJABB GLID

GOTT!

Å SÅ SKA JAG KÖPA NÅTT TILL FRUGAN OCH SVÄRMOR...

STÄLLER UT FROSTA SALT

MARA LANG- MILJÖ

PÅSADEN GLASSEN SÅTT AV RETA

DIDD- ENGLÄR IN- TILL

HAR OFTA SOL- LÅGE

REDDV- LIGT KÖRT UT TILL BUTIKER

GET RISS TILL RÖNEN

BRUKAR POSTEN BEL DOFTAR JUL

EXTRA PÅPÄR BLISS PLAGG

TAR VI HEM TILL JUL

FRÖN.

BRU- KAR GLAD TONTE

BOM- ULLS- BIT

HÄR- DA

ÅRNE- NOS

HAR BÅA GATOR

KAN LÅT- TIGENS MOGLER FR

BEUKAR LINDA HÅG- LUND

BEUKAR FÄRGA NUDAN BLÅBJÖR I DEG

FRÅSER MITT OCH DIT

HAR VI RÄNEN

BRUDER PÅ RIK- LIGT GÅS

HETER SJÖTA MELLAN- STADIER, KESKULEN

BÄR KOMMANT NÅGON UN- DER JUL

BILDAR SPADLET PÅ- KET

VISAR OCH MÅNGA FÄRGER

RÄTT UT- TRYCK

AMMAR KÖR- STÄM- MA

NAT- URM

VER- KAR KÖRN- BLOM

SKÄRA BLIR ELVA AV LAGAN

EN GÅSA FÖR VERK- LIG

INNEHÄL- LER VÄL PLAGG EGG VÄRT

SKÄ- NAR BÄTTRE FYSIK

LÄTER FLÄG- SAMT

HAR INGET ONDST HULL

KAN BEL- GET GE RÖD- DARE

UTMÄR- KER NY- LAND

GRUMS MOTOR- JUNTOER

BYRÅ

BEKÄR- ET VAL- DIES KLAPPER

OMBE- VEK- LIGA SLÅ

DROG IHOP

FÄRMS I BEGENDE KÖNST- MÅLEN NERMAN

GÄRDET BRÖDER ÖSTER

HÄR UPP KAN VI MITTA VILDSKIF- BANAN

KAN MAN BÅGA UNDER HÅKAN

SNÖBO HÅLS- DUK

LÄNS- BOKSTAV FÖR MEDELÅLD

STILLHET SKAPAR KUS- NING

STÄR FÖR OAV- GJORT

STÄR NI- TISKA

SAK- NAR KÄR- TAL

ÅRSDÅN VID JO- DEBAR MED SPANNAN

SÄTTER GÅRGA KÖR- BEN

POSSMAN BEKÄRD BÄRHÄL- LAS REN

EN AN- SATS TILL EN SATS

RÖST

ÅR DET LÅR DET STUPAR SOM MEST

ÅRNE- STÄRT KÖR NYA SKEDER

SKIM- RAS GÖÖNT HAVET

JUNGFREU KARIN SÖDER

SPELAR DELAR AV PARIS

SKÅGS KUNNNA BE- DRA

SKÄRER

TIO I USA

GER RISS TILL RÖNEN

VISAR VÄGEN

BLIR MAN AV RUND- GANG

KAN DET VÄRDA JA BLICK

HAR MÖR TILL JUL

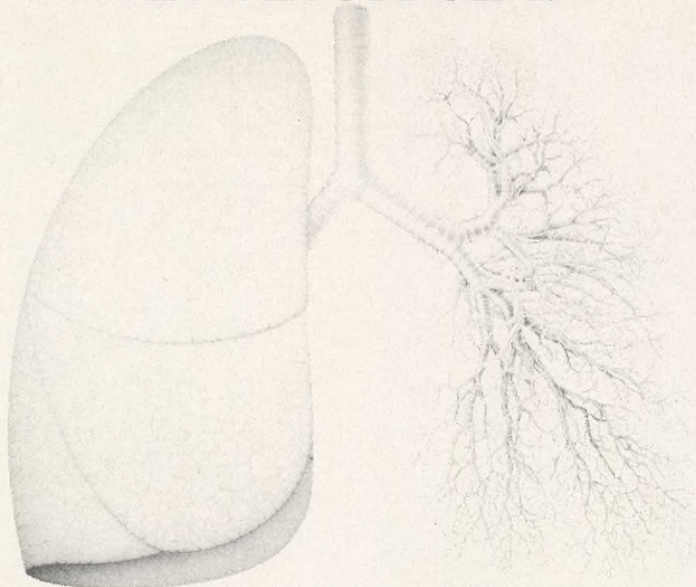
RETTA

Lösningar måste vara Status redaktion, Box 9090, 102 72 Stockholm, tillhanda senast den 10 jan. 1984. Tävlingsbrevens skall vara märkta med ordet "Julbildkryss". Varje kuvert får endast innehålla en lösning. Glöm ej att tydligt ange namn och fullständig adress. Fem priser utdelas enligt följande: första pris 100 kr, andra pris 75 kr, tredje pris 50 kr, fjärde och femte pris 25 kr. Pristagarnas namn meddelas i Status februarinummer 1984.

Namn
 Bostad
 Postnr och -adress

JUL BILD * KRYSS

ATT FÖREBYGGA OCH BOTA SJUKDOMAR ÄR VÅR UPPGIFT.



Sjukdomar i andningsvägarna tenderar att öka. Genom sin forskning har Astra nått en ledande position på världsmarknaden inom detta sjukdomsområde liksom andra viktiga terapiområden. Astamediet Bricanyl används i 70-talet länder.

ASTRA

151 85 SÖDERTÄLJE, TELEFON 0755/329 80

UNIKA BILDER,
SAMTIDSSKILDNINGAR
OCH INTERVJUER

Barn i stan



"Barn i stan ger det perspektiv på barnomsorgsdebatten som hittills saknats. Utan att ha läst den ska man bestämt inte alls yttra sig med tvärsäkerhet i dessa frågor."

Guje Mattisson,
Arbetet

En bok om barnuppfostran och barntillsyn
från sekelskiftet till sjuttioalet.

Köp den
billigare hos

FOLKSAM

DET KARIN ANVÄNDER MEST SKA KOSTA MINST.



Beräkningarna av hur ofta mat och dryck konsumeras grundar sig på uppgifter ur Testologens Matvaneundersökningar 1982.

Först tog vi reda på vilka vardagsvaror som vi svenskar använder allra mest.

Sedan började vi tillverka de här varorna i långa serier. Alltid av prima råvaror. Alltid i förpackningar med enkel design. Alltid i en enda storlek, utom i undantagsfall. Alltid för att hålla priset nere.

Blåvitt blev snabbt ett begrepp för alla som ville få hushållspengarna att räcka längre utan att förlora i kvalitet.

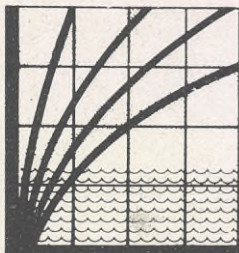
I år har du över 80 Blåvita varor att välja bland. Från frukost-, lunch- och middagsmat, djupfrys och drycker till hygien, kemisk-tekniskt och djurmat.

Köp Blåvitt till vardags. Så får du pengar över till litet extra ibland.

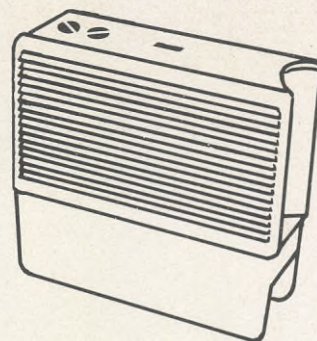


Finns i Konsum och Domus.

DEFENSOR LUFTFUKTARE



— för bättre hemkomfort —



TORRA DIAGRAM, LUFT OCH VATTEN

*Något att räkna med
för hälsans skull.*

Den relativa luftfuktigheten i ett rum där människor vistas bör inte understiga 40 %.

Torr luft påverkar människan negativt. Speciellt gäller detta personer med allergiska besvär, men även personer utan egentliga besvär i luftvägarna påverkas i längden negativt.

Defensor®

För val av rätt
luftfuktare tala
med oss.

Ingenjorsfirman SELEKO AB
Box 19130, 104 32 Stockholm. 08-16 00 90

Steral luftrenare lindrar hö(st)snuvan

Det är just nu Du som allergiker eller astmatiker behöver luftrenaren STERAL. Den renar luften effektivt från pollen, sot, damm, tobaksrök, bakterier, djurepitel, mikroorganismer m.m. Posta kupongen så får Du broschyr och prislista över STERAL luftrenare samt uppgifter om hur Du kan köpa eller hyra någon av de fyra storlekarna.

WICUM AB

776 02 Vikmanshyttan Telefon 0225-303 00

JA TACK, JAG VILL VETA MER
OM STERAL LUFTRENARE

Namn

Adress

Postnr / Adress

Telefon

FRÅNKERAS
EJ WICUM
BETALAR
PORTOT

WICUM AB

SVARSPOST

Kundnr 17181009

776 02 Vikmanshyttan

Scandions luftjonisator ger dig renare luft

. . . och ett
ökat välbefinnande!

Du kanske känner till att det finns både positiva och negativa joner i den luft du andas – ju fler av de senare desto bättre och friskare luft får du. Men vad tror du det är som händer med jonerna i din hemmiljö?

Genom föroreningar som t ex damm, rök och bakterier försvinner många av de negativa jonerna och du får dålig luft i ditt hem. Detta kan resultera i huvudvärk, andnings-svårigheter, värk i kroppen, depression och kanske t o m minskad motståndskraft mot smitta.

Scandions behändig (195x160x65 mm), lätt-placerade luftjonisator återställer snabbt och ljudlöst jonbalansen!



Den producerar en mängd av de viktiga negativa jonerna. Luften rensas, bakteriefloran begränsas, statisk elektricitet försvinner och lukter minskas. Kort sagt – luften blir friskare och du mår bättre!

Många med astma, högt blodtryck, ledvärk, migrän, väderkänslighet, sömnproblem m m har enligt en stor svensk läkarundersökning blivit mycket bättre tack vare Scandions luftjonisator. Nu har även du möjlighet att prova den!

Beställ i dag! Du har full returrätt inom 30 dagar – det kallar vi resultatgaranti!



Kan mikromiljö

Scandion ab

Box 87 - 243 00 HÖÖR - Tel. 0413 - 245 45

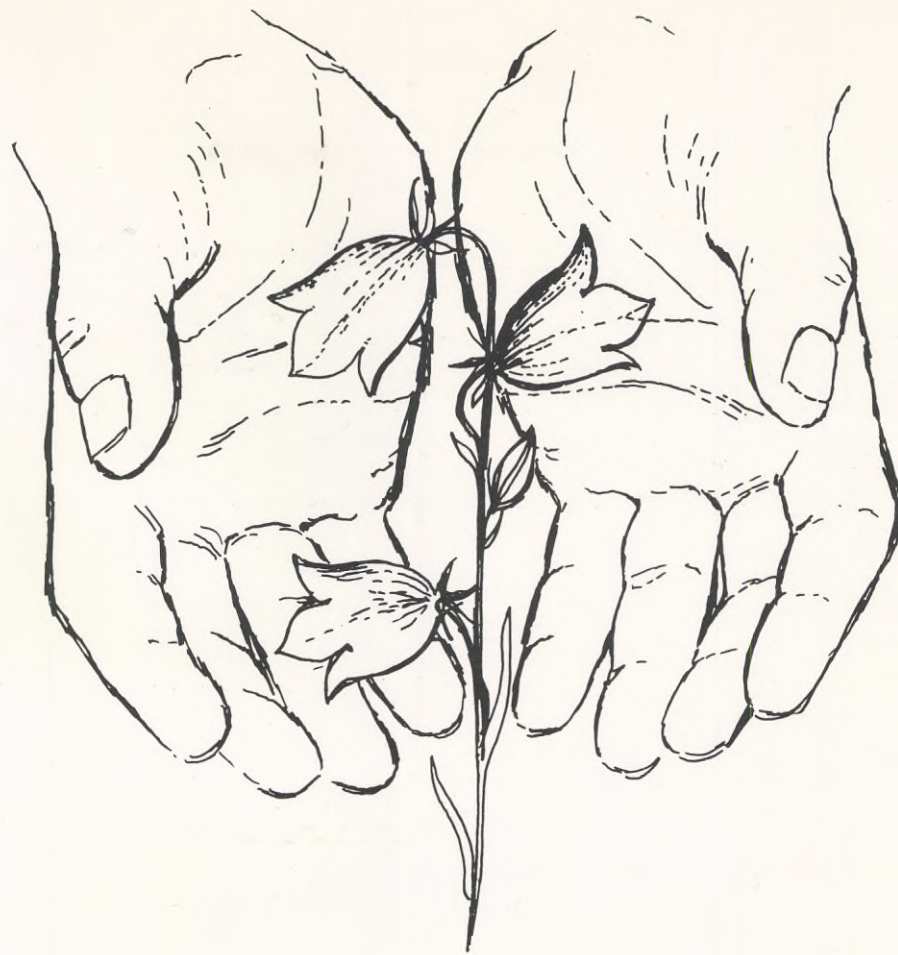
- Sänd mig omgående fraktfritt st luftjonisator à 965 kr + moms. Full returrätt inom 30 dagar. 3 års garanti. S-märkt.
 Ja, jag är intresserad men önskar ytterligare information. Sänd broschyr gratis.

Namn

Adress

Postadress

Skickas till: Scandion AB - Box 87 - 243 00 HÖÖR



SÄKERHET

behöver vi alla. Stora företag. Små företag. Privatpersoner. SECURITAS har resurserna, kan tekniken och anpassar bevakningen till just Ert behov. Vare sig det gäller avancerade inbrottslarm eller andra utrustningar för teknisk bevakning. Och naturligtvis även när det krävs ett effektivt bevakningssystem med väktare. Ofta bör personell och teknisk bevakning kombineras. SECURITAS hjälper Er med kombinationen.

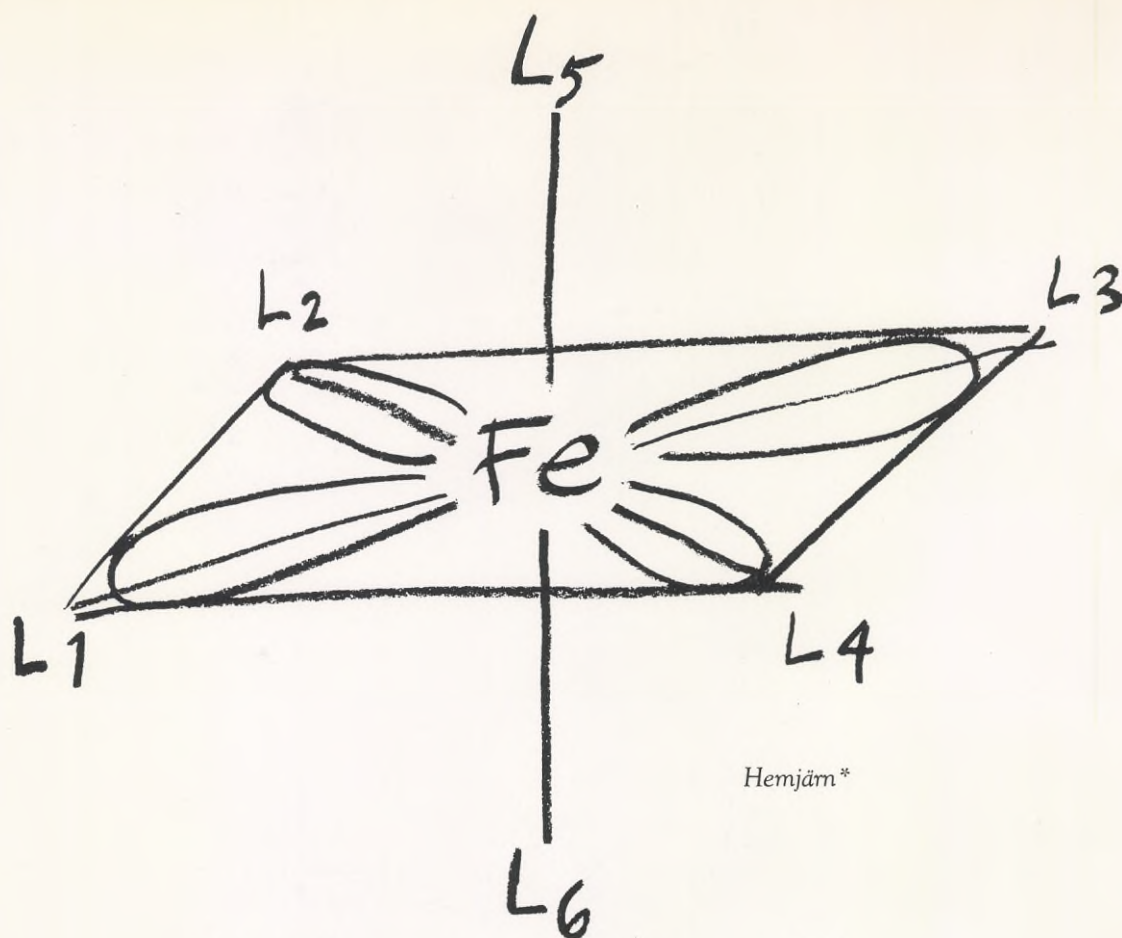


Stockholm
08-13 10 40

Göteborg
031-80 35 00

Malmö
040-29 00 00

Örebro
019-11 91 40



Lyckliga njure och leverälskare.

Det är bara att gratulera! Lever och njure innehåller massor av bra näringsämnen som tex: hemjärn, A-vitamin och viktiga mineraler.

En "nyttighetskur" med mild, fin smak (numera slaktas djuren alltid unga och hinner därför aldrig få någon "frän" smak). Dessutom är ju både njure och lever lättlagat.

Tänk bara på: att alltid torka av levern och njuren innan den steks. Och bryn inte för många bitar i taget, då finns risk att stekpannan kyls ned och att det börjar koka. Se till att du får en bra stekyta så att köttsaften och den goda smaken stannar kvar.

Är du njure- och leverälskare, så har du din järnkvot uppfyllt av en billig maträtt som bara innehåller 5% fett. Och som är det absolut bästa du vet.

– Är det inte sånt man blir lycklig av.

*Järnet i lever och njure är sk hemjärn och den järntyp som kroppen har lättast att tillgodogöra sig. Den typ som finns i spannmål och grönsaker har kroppen mycket svårare att ta upp. Järnbrist är en av våra vanligaste sjukdomar, med trötthet och infektionskänslighet som följd.

BRA MAT FRÅN
Scan